

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การเปลี่ยนศาสนานอกจากจะเป็นปรากฏการณ์ทางความเชื่อแล้ว ยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอีกด้วย เพราะเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มทางสังคม เช่นกลุ่มเพื่อน กลุ่มสมาชิกของศาสนา การเปลี่ยนศาสนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนชีวิต เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลก และอาจรวมถึงเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเอง การเปลี่ยนศาสนาเป็นการปลูกฝังทางความเชื่อรูปแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะเด่นชัดเกิดขึ้นในบริบททางสังคม และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการลบสิ่งที่เรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงบุคคลในระดับฐานราก เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนศาสนาเกี่ยวข้อง กับแง่มุมทางสังคมทั้งสิ้น (ทรงสิริ พุทธธงชัย, 2542: 1) การเปลี่ยนศาสนาเป็นเรื่องที่พบได้โดยทั่วไป และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นท่ามกลางกระแสความหลากหลายทางวัฒนธรรมในยุคสังคมไร้พรมแดน ทำให้ คนมีความเลือนไหลด้านความเชื่อหรือความศรัทธาในศาสนาทั้งโดยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การปะทะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มและจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเปลี่ยนศาสนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนรูปหรือเปลี่ยนตัวตนโดยสมบูรณ์แบบของคนที่อาศัยพลังศรัทธา การเปลี่ยนศาสนาเกิดจากการที่บุคคลตัดสินใจเลือกยอมรับตนเองในมุมมองอัตลักษณ์ใหม่ โดยมีเหตุผลทั้งจากความต้องการค้นหาความหมายของชีวิต เป็นความผูกพันเส้นหาและความต้องการแสดงความเป็นตัวตน (สร้างสุตา เจริญวงศ์, 2015: 1) ศาสนาอิสลามมิได้ปรารถนาให้คนต่างศาสนิกยอมรับนับถือศาสนาอิสลามโดยการถูกกดขี่บังคับ นอกเสียจากเขาจะนับถือด้วยจิตใจที่ศรัทธาและยินยอมแนบแน่นตาม ทั้งนี้การบังคับมิใช่แนวทางในการเผยแผ่อิสลามและคำสอน (อับดุลเราะห์มาน อับดุลกะรีม อัชชีหะฮฺ, 2014: 99)

สำหรับประชากรโลกจำนวน 1 ใน 5 ของโลก อิสลามคือวิถีชีวิตรวมทุกบริบทของชีวิตมุสลิม ทุกวัน ทุกเวลา ตั้งแต่ถือกำเนิดมาจนถึงวันที่ลาจากโลกนี้ไป (วาริษาห์ อัมริล, 2552: คำนำ) ท่ามกลางข่าวสารอคติ การเปิดใจต่อสาระที่แท้จริงของอิสลามได้นำผู้คนจำนวนมากในโลกหลากหลายอาชีพ วัย และสีผิว หวนกลับคืนสู่ภาวะธรรมชาติแรกเกิดของพวกเขา นั่นคือภายใต้การยอมรับงานต่ออัลลอฮ์ ﷻ และอิสลามศาสนาของพระองค์ อิสลามเติบโตเหนือคำว่าเชื้อชาติและสีผิว อิสลามข้ามผ่านพรมแดนประเทศ เพราะอิสลามเป็นศาสนาของมวลมนุษยชาติ คือศาสนาที่รวมผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ สีผิว สัญชาติเป็นหนึ่งเดียว เป็นพี่น้องกัน (วาริษาห์ อัมริล, 2553: คำนำ)

อัตลักษณ์มุสลิมเป็นสิ่งที่มียรากเหง้ามาจากศาสนาอิสลาม เกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ประเพณี ประวัติศาสตร์ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ความสัมพันธ์ในสังคมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อัตลักษณ์มุสลิมมีจุดกำเนิดมาจากช่วงแห่งการปกครองนครรัฐมะดีนะฮ์ของท่านนบีﷺ โดยใช้ระบบอิสลาม ซึ่งอัตลักษณ์มุสลิมสะท้อนออกมาจากที่มาสองแหล่ง ได้แก่ หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม อันเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การแต่งกายโดยปกปิดส่วนที่พึงสงวนตามหลักการของศาสนาอิสลามหรือที่เรียกว่าเอาเราะฮ์ การรับประทานอาหารฮาลาล เป็นต้น และอีกแหล่งหนึ่งคือสภาพสังคมวัฒนธรรมอาหรับซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะที่ศาสนาเปิดกว้างและยอมรับให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม อัตลักษณ์มุสลิมในยุคมะดีนะฮ์ที่มาจากศาสนาอิสลามนั้น

เป็นอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอาหรับ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แรกเริ่มของมุสลิม จุดหักเหที่ทำให้อัตลักษณ์มุสลิมเปลี่ยนแปลงไป คือการเดินทางออกจากคาบสมุทรอาระเบียไปยังดินแดนต่าง ๆ หลายยุคหลายสมัย ผ่านกิจกรรมการค้า การเผยแผ่ศาสนา การศึกษา และแสวงหาความรู้ การย้ายถิ่นไปยังดินแดนใหม่ เป็นต้น ซึ่งการเดินทางผ่านแต่ละสถานที่และช่วงเวลาได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและอัตลักษณ์ จนกระทั่งการเข้าไปอยู่อาศัยหรือตั้งรกรากในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เช่น ยุโรป อเมริกา เปอร์เซีย แอฟริกา อินเดีย จีน มลายู และไทย เป็นต้น (ฮาฟิส สาและ, 2550: 203-204) Yūsuf al-Qaradāwī, 2001: 60) พยายามเชื่อมโยงศาสนกิจเข้ากับอัตลักษณ์และวิถีชุมชน โดยเขาถือว่าอัตลักษณ์สำคัญของสังคมมุสลิมอยู่ที่การดำรงอยู่ของภารกิจสามประการ คือ การละหมาดร่วมกัน (ญะมาอะฮฺ) การจ่ายซะกาต และการส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว

มูอัลลัฟเป็นคำที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “คนที่มีหัวใจของเขาเหล่านั้นหรือหัวใจของสุ่เจ้าเอนเอียงมาสนใจอิสลาม” คนที่มีหัวใจเอนเอียงมาสนใจรับอิสลาม มีสิทธิ์ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรที่สามารถดูแลบุคคลเหล่านี้ได้ การปฏิบัติตัวของมูอัลลัฟทั้งหลาย เมื่อเข้ารับอิสลามแล้วก็ทำตัวเหมือนมุสลิมโดยทั่ว ๆ ไป ผู้ได้รับฮิยาอะฮฺ (ทางนำ) จากพระเจ้าเป็นผู้ให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตสู่อิสลาม เรียกว่ามูอัลลัฟ คือผู้บริสุทธิ์ที่สังคมมุสลิมจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แม้แต่ชะกาทของมุสลิมก็จำเป็นต้องมอบให้แก่เขา เมื่อเดินทางเข้าสู่อิสลามแล้วต้องมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง (ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร, 2555: 5) มูอัลลัฟ คือบรรดาผู้ที่มีความต้องการในการทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นเอนเอียงไปสู่อิสลามหรือทำให้หัวใจของพวกเขาเหล่านั้นมั่นคงในอิสลามหรือด้วยการยุติการประสงค์ร้ายต่อบรรดามุสลิมหรือมุ่งหวังประโยชน์ของพวกเขาในการปกป้องมุสลิม หรือช่วยเหลือมุสลิมให้มีชัยชนะเหนือศัตรูของพวกเขา เป็นต้น (Yūsuf al-Qaradāwī, 2006: 606)

ปัจจุบันมีองค์กรมุสลิมทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย อาทิเช่น ในกรุงเทพมหานครมีสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามที่เปิดสอนศาสนาอิสลามให้กับมูอัลลัฟได้เรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตแบบมุสลิมเพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม สถาบันที่เป็นที่รู้จักทั่วไปของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ มูลนิธิสันติชนซึ่งจัดทำโครงการอบรมมูอัลลัฟ เมื่อปี 2537 โดยมีอาจารย์บรรจง บินกาชัน เป็นประธานโครงการอบรมมูอัลลัฟ มีหลักสูตร 4 เดือน ต่อมาในปี 2538 มูลนิธิสันติชนได้จัดตั้งชมรมมูอัลลัฟขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการศึกษาและยึดมั่นตามหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นการโอบอุ้มช่วยเหลือและฟื้นฟูมุสลิมใหม่ และในปี 2541 เปลี่ยนชื่อชมรมเป็น “โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม” เพื่อให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอิสลามแก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ แนวความคิดหลักศรัทธาและปฏิบัติ จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ พัฒนามูอัลลัฟให้มีความศรัทธามั่นในหลักการอิสลาม และภูมิใจในความเป็นมุสลิม (มณูญ โต๊ะอาจ, 2555: 5) กระบวนการดูแลของมูลนิธิสันติชนต่อมูอัลลัฟ หลังจากเข้ารับอิสลาม คือให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลือเป็นกันเอง ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต สนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การเข้าค่ายมูอัลลัฟประจำปี สื่อการเรียนการสอน และจัดเลี้ยงอาหารให้กับมูอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายซะกาต ปัญหา

มูลนิธิสันติชนในการให้การช่วยเหลือแก่มุสลิมได้แก่ ปัญหาในเรื่องของการขยายจำนวนเพิ่มขึ้นแต่ว่ามูลนิธิมีสถานที่จำกัด ปัญหาในด้านงบประมาณการใช้จ่าย เป็นต้น (ต่อเหล็บ โอรามหลง, 2557: 122) ในภาคเหนือมีมูลนิธิรักมนุษยชาติ (Human Mercy Foundation) โดยอาจารย์อะหมัด ซีดติก อับดุลเราะห์มาน (นายรอมลี กาแบ) ได้เดินทางมาตะวะฮ์ฟี่นึ่งที่อยู่ในพื้นที่สูงเวียงหมอกและหมู่บ้านอื่น ๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีชาวบ้านได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและมอบบุตรหลานให้อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิรักมนุษยชาติ จากการสัมภาษณ์นายมะนาเชร์ ดาโอะ นายฮาซัน สุหลง และนายญาลาลุดดีง สาแมง (2563) ปัญหาของมูลนิธิรักมนุษยชาติในการช่วยเหลือมุสลิมได้แก่ พฤติกรรมของชนเผ่าแตกต่างจากคนในเมืองและชนบท ทำให้เป็นปัญหาที่จะต้องปลูกฝังและเน้นย้ำอย่างมากในหลักคำสอนอิสลามโดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรมอิสลาม ปัญหาด้านงบประมาณ เนื่องจากมีมุสลิมเป็นจำนวนมากและไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการอยู่ในศูนย์อิสลามที่อยู่ภายใต้มูลนิธิรักมนุษยชาติ ทำให้คณะกรรมการต้องจัดหางบประมาณเพื่อให้ศูนย์ฯ ได้ใช้จ่ายอย่างเพียงพอ และปัญหาเด็กมุสลิมหลายคนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาอิสลามอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้เด็กมุสลิมไม่ได้รับโอกาสในการศึกษาในระดับสูง ส่วนในภาคอีสานมีชมรมมุสลิมภาคอีสาน จังหวัดอุดรธานีในพื้นที่ภาคอีสานมีจำนวนมุสลิมเพิ่มขึ้นทั้งจากการย้ายถิ่นของมุสลิมจากภูมิภาคอื่นของไทยและการที่มีมุสลิมใหม่หรือคนไทยที่มีภูมิลำเนาในภาคอีสานได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยเหตุผลการเปลี่ยนศาสนาทั้งจากการแต่งงานกับชายมุสลิมและการเรียนรู้ศรัทธาด้วยตนเอง ชมรมมุสลิมภาคอีสาน จังหวัดอุดรธานี ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2553 ภายใต้มูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิม สำนักงานจังหวัดขอนแก่น จากการประชุมและเสวนากลุ่มมีมติก่อตั้งชมรม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อส่งเสริมการศึกษาศาสนาอิสลาม สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลักการอิสลาม 2. เพื่อพบปะเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่มุสลิม และ 3. สร้างเสริม พัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิม นอกจากนี้ยังมีองค์กรต่าง ๆ ที่คอยขับเคลื่อนให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการอิสลามอย่างแท้จริง จะมีองค์กรที่ทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกันคือให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการอิสลามอย่างแท้จริงกับผู้คนในชุมชน ได้แก่ มัสยิดอัลมูบาร็อก มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โรงเรียนสันติธรรมวิทยา

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีประชากรทั้งสิ้น 1,995,244 คน ซึ่งแยกเป็นจังหวัดปัตตานี 694,023 คน จังหวัดยะลา 518,139 คน และจังหวัดนราธิวาส 783,082 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ (แผนพัฒนามุสลิมจังหวัดภาคใต้ชายแดน 4 ปี (พ.ศ.2561-2564: 6) สำหรับจำนวนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจำนวนมุสลิมแยกตามองค์กรมุสลิม ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี จำนวน 552 คน สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา จำนวน 664 คน สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 427 คน มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี จำนวน 46 คน มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม จำนวน 38 คน และชมรมมุสลิมมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี จำนวน 168 คน จังหวัดชายแดนภาคใต้ภาษาที่ปรากฏในการสื่อสารในสังคมปัจจุบัน คือ ภาษาไทย ภาษามลายูถิ่น (มลายูปัตตานี) และภาษามลายูเซีย การกิน

อาหารจะมีข้อบัญญัติเรื่องอาหารในอัลกุรอาน โดยให้บริโภคน้ำจากสิ่งที่อนุมัติและสิ่งที่ดี ไม่บริโภคอย่างสุรุษสุราย และสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย สติปัญญา (อุทิศ สังฆรัตน์ และธเนศ ทวีบุรุษ, 2558: 50) สำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันมีผู้ที่ให้ความสนใจในศาสนาอิสลามและตัดสินใจยอมรับวิถีชีวิตแบบอิสลามมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ดี แต่ประการสำคัญเมื่อมีผู้เข้ารับอิสลาม องค์กรหรือหน่วยงานใดของมุสลิมที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบให้มูอัลลัฟได้รับความรู้ศาสนาอิสลามที่ถูกต้องตามหลักการของอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ ซึ่งองค์กรมุสลิมที่มีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟส่วนใหญ่จะให้ความช่วยเหลือเป็นช่วง ๆ โดยไม่ปรากฏการให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมมากนัก และยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ องค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือมูอัลลัฟในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มัสยิด มุลินีส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมูอัลลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี มุลินีเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มุลินีอิอัลฟุรกอนเพื่อการศึกษาและสังคมสงเคราะห์ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น สำหรับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟขององค์กรมุสลิม ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับอิสลาม สื่อการเรียนการสอน จัดเลี้ยงอาหารให้กับมูอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมูอัลลัฟเหล่านั้น จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบหลังจากเข้ารับอิสลามของมูอัลลัฟ คือ ปัญหาจากครอบครัว เพื่อน และการใช้ชีวิตในสังคม และการไม่ยอมรับจากมุสลิมเดิมบางคน ปัญหาของมูอัลลัฟเปลี่ยนใจไปสู่ศาสนาเดิมหลังจากเข้ารับอิสลาม ปัจจัยที่กลับไปสู่ศาสนาเดิมมีหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ถ้าเขาเข้ารับอิสลามเพราะการแต่งงาน เมื่อชีวิตการแต่งงานเขาล้มเหลวจะเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ทำให้เขากลับไปสู่ศาสนาเดิม แต่หากเข้ารับอิสลามเพราะความอยากรู้ ปัญหาการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เพราะมีการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง เช่น การทำความเข้าใจกับครอบครัวเมื่อเปลี่ยนแล้วปัญหานั้นจะน้อย แต่ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีกับตัวเองและครอบครัวบางครั้งก็ไม่สามารถอดทนต่อการทดสอบนั้นได้ เพราะผลกระทบหรือบททดสอบหลายคนเจอไม่เหมือนกัน บางคนเจอกับครอบครัวพ่อแม่ไม่ยอมรับ บางคนเจอกับเพื่อนไม่ยอมรับก็ต้องออกจากกลุ่มหรือสังคมนั้นไป บางคนเจอกับหัวหน้าไม่ยอมรับก็ต้องออกจากงาน (ต่อเหล็บ โอราหมหลง, 2557: 121, 123, Nor fadzila Binti Abdul Shukor, 1999) เมื่อต่างศาสนิกคนหนึ่งประกาศตัวเป็นมุสลิม และได้ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม เขาต้องเผชิญกับการทดสอบในรูปแบบของปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเขาได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัวมุสลิม และได้ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนมุสลิม ปัญหาที่ต้องเผชิญเป็นปัญหาทั้ง 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาการปรับตัวในสังคมใหม่ สังคมที่ตนไม่คุ้นเคยมาก่อน การต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์การแต่งกาย อาหารการกิน หรือแม้แต่การเรียกชื่อใหม่ หรือการทำคัตานสำหรับผู้ชาย (การขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชาย) การต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามในชีวิตประจำวัน ในการละหมาด 5 เวลา การทำความสะอาดและการชำระล้าง ตลอดจนถึงมารยาทต่าง ๆ ของอิสลามที่เป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติในชุมชนมุสลิมทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ดูจะเป็นเรื่องหนักมากสำหรับมูอัลลัฟ จำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในชุมชน ปัญหาความไม่เข้มแข็งของสามีหรือภรรยาที่เป็นมุสลิมดั้งเดิมไม่เข้มแข็งในการปฏิบัติศาสนกิจและไม่ตรงกับหลักการที่มุสลิมใหม่ได้เรียนมา ทำให้เกิดความลำบากในการปฏิบัติ เช่น เมื่อมูอัลลัฟได้รับการอบรมให้ละหมาด 5 เวลา

แต่พอกลับไปที่บ้านครอบครัวที่เป็นมุสลิมกลับไม่ละหมาด หรือละหมาดไม่ครบ และกลับต่อว่าพวกเขาเคร่งครัดเกินไป เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขที่มุสลิมดั้งเดิมมิใช่ที่มูอัลลัฟ

2.ปัญหากับสังคมเก่าที่เป็นพ่อ แม่ และญาติพี่น้อง เขายังคงเป็นลูก เป็นพี่ เป็นน้อง คนเหล่านั้นอยู่หรือไม่ หากคนเหล่านั้นรังเกียจ และไม่พอใจในการเปลี่ยนศาสนาของเขา เขาจะต้องทำอะไร และหากคนเหล่านั้นไม่ติดใจ เขาจะสร้างความสัมพันธ์กับคนเหล่านั้นอย่างไรที่ไม่ผิดบัญญัติศาสนา อะไรคือขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างเขา กับญาติพี่น้องเหล่านั้น

3.นอกเหนือจากนั้นยังมีปัญหาในเชิงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูอัลลัฟ เช่น ปัญหาการรับมรดก ปัญหาสิทธิในการจัดการศพ และปัญหาการหย่าร้างกับภรรยา หรือสามีเก่าที่มีได้เป็นมุสลิม ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยการให้ความรู้ และคำแนะนำที่ดีและเป็นระบบ ซึ่งองค์กรมุสลิม ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มัสยิดและองค์กรอื่น ๆ สามารถจัดการได้ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ใกล้ชิดมูอัลลัฟมากที่สุด (อับดุลเลาะห์ หนุ่มสุข, 2560: 6)

จากการประชุมเครือข่ายมูอัลลัฟไทย ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มูลนิธิอิสลามเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ร่วมองค์กรเครือข่ายกว่า 20 องค์กร นำโดย ดร.มนัส นานา ประธานมูลนิธิฯ ได้เปิดการประชุมเครือข่ายมูอัลลัฟไทย ครั้งที่ 2 ณ ห้องนานาชาติ ชั้น 1 ตึกคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร เพื่อระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาปรากฏการณ์ผู้สนใจอิสลามในประเทศไทย วิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ในปัจจุบัน การส่งเสริมและพัฒนามุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่าย การประชุมครั้งนี้ ทางมูลนิธิอิสลามเพื่อการศรัทธาฯ มีความคาดหวังให้การขับเคลื่อนเผยแผ่ทำความเข้าใจอิสลามเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มุสลิมใหม่ให้อยู่ในสังคมและศาสนาได้อย่างอบอุ่น (M.Faozi, <https://tangnamnews.wordpress.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 19/10/63) และในงานแถลงข่าวการจัดงาน “สู่ทางสายใหม่ ทอรักลักใจ” วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2562 ณ ห้องสมรรัตนานา โรงแรมนิวไวย์ ซิตี้ บางลำพู กรุงเทพมหานคร เพื่อหารายได้ดูแลช่วยเหลือมูอัลลัฟ เนื่องจากทุกปีจะมีผู้เข้ารับอิสลามเพิ่มจำนวนมากขึ้น ดร.มนัส นานา กล่าวว่า อย่างไรก็ตามพบว่าหลังจากพี่น้องที่เข้ารับอิสลามแล้ว แต่จำนวนหนึ่งได้กลับไปสู่ศาสนาเดิม จึงมีดารีที่จะหาแนวทางรักษาผู้รับอิสลาม จึงต้องแสวงหาแนวทางการดูแลมูอัลลัฟ โดยระยะยาวจัดตั้งเป็นเครือข่ายทั้งในประเทศและเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และนายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักจุฬาราชมนตรี ยังได้กล่าวว่า อยากให้ใช้คำนิยามคำว่า มูอัลลัฟ ที่เหมาะสมกว่านี้ เพราะคำว่ามูอัลลัฟเสมือนเป็นการแบ่งแยกระหว่างมุสลิมเก่ากับมุสลิมใหม่ ที่ผ่านมามีผู้เข้ามารับอิสลามจำนวนมาก แต่เมื่อพวกเขามารับอิสลามพบว่าคนที่ผลักดันเขาออกจากอิสลาม ส่วนหนึ่งมาจากมุสลิมด้วยกันเอง ดังนั้นจึงอยากให้ดูแลช่วยเหลือพวกเขาอย่างจริงจัง และอยากเรียกร้องให้การช่วยเหลือมูอัลลัฟที่เป็นรูปธรรม เพราะการเปลี่ยนจากจุดหนึ่งมาสู่จุดหนึ่งของมูอัลลัฟมีความยากลำบากมาก เมื่อเขามาแล้วเราต้องดูแลเขาอย่างจริงจัง จริงใจและต้องหาแนวทางว่าจะดูแลเขาอย่างไรให้เป็นรูปธรรมและเข้าถึงข้างในหัวใจเขาจริง ๆ (อะลามี่ มีเดีย, <http://www.thealami.com/main/content>. สืบค้นเมื่อวันที่ 21/10/63) อย่างไรก็ตามควรให้การสนับสนุน การให้กำลังใจและการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ดีและเหมาะสมในการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างดีที่สุด ดังนั้นสรุปได้ว่า

บรรดาผู้อัลลัฟต้องการการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากองค์กรมุสลิมและชุมชนมุสลิมเพื่อจะเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์

ดังนั้นองค์กรมุสลิมและสังคมมุสลิมควรเปลี่ยนค่านิยมในเชิงลบต่อผู้อัลลัฟและหันมาใส่ใจในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม สร้างความมั่นคงและเข้มแข็งแก่ผู้อัลลัฟ การให้ความช่วยเหลือการอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์มุสลิม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถหล่อหลอมให้ผู้อัลลัฟและครอบครัวของเขาสามารถดำเนินชีวิตในวิถีอิสลาม และสามารถหลอมรวมระหว่างผู้อัลลัฟกับมุสลิมเดิมให้อยู่ในอ้อมกอดของญะมาอะฮ์ และอุคูอะฮ์ (ความเป็นพี่น้อง) (อัब्ดุลเลาะ หนุมสุซ, 2560: 6) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่ผู้อัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการศึกษาความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่ผู้อัลลัฟ และพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่ผู้อัลลัฟในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเหตุนี้องค์การมุสลิมจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเหลือให้ผู้อัลลัฟได้เรียนรู้ถึงอัตลักษณ์มุสลิมได้เป็นอย่างดี

1.2 อัลกรุอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกรุอานที่เกี่ยวข้อง

1.2.1.1 อัลกรุอานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ

อัลกรุอานเชิญชวนมนุษย์ทั้งมวลสู่การตอบรับอิสลาม อันเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า แต่ด้วยพระประสงค์แห่งองค์อภิบาล พบว่ามีมนุษย์บางส่วนได้ปฏิเสธคำเชิญชวนนี้ กระนั้นก็ตาม ถึงแม้ว่ามนุษย์ทั้งมวลไม่ยอมรับอิสลาม แต่อิสลามก็ยังได้เชิญชวนมนุษย์ทั้งหมดสู่การทำความรู้จักกันและช่วยเหลือกันในเรื่องคุณประโยชน์และคุณธรรม (อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา, 2554: 54) ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ

عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(سورة آل عمران، 3: 104)

ความว่า " และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือ ผู้ได้รับความสำเร็จ"

(สุเราะฮ์อาลิอิมรอน, 3: 104)

อัลญะอะบะรีย (al-Tabariy, 2001-1422: 5/660-661) ได้อธิบายว่า "คำว่า "كُمْ" นั้นเป็นการคิฎบ (มุ่งเจตนากลุ่มเป้าหมาย) ถึงเหล่าบรรดาผู้ศรัทธา และคำว่า "أُمَّةٌ" คือคณะหรือ

องค์กร และโองการที่ว่า “يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ” กล่าวคือทำการเชิญชวนมนุษยชาติสู่อิสลามและบทบัญญัติต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงบังคับใช้แก่บ่าวของพระองค์ และโองการที่ว่า “وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ” คือพวกเขาได้สั่งให้มนุษยชาติให้เจริญรอยตามศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ และยึดถือศาสนาที่ท่านได้นำมาจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และโองการที่ว่า “وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ” คือพวกเขาห้ามปรามมนุษยชาติมิให้ปฏิเสธต่ออัลลอฮ์ ﷻ และกล่าวเท็จเกี่ยวกับศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ พร้อมบทบัญญัติที่ท่านได้นำมาเผยแผ่ด้วยการยืนหยัดต่อสู้อย่างมุ่งมั่นจนมนุษยชาติเหล่านั้นยอมจำนนและแสดงการสวามิภักดิ์ต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ” อายะฮ์อัลกุรอานข้างต้นได้อธิบายเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของปัจเจกชนมุสลิมในสังคมอิสลามเกี่ยวกับการทำความดีและการห้ามปรามความชั่วและการตักเตือนอันเป็นความรับผิดชอบของมุสลิมทุกคนที่พึงมีไว้

1.2.1.2 อัลกุรอานได้กำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

การทำความรู้จักกันไม่ว่าจะแตกต่างทางชาติพันธุ์ สัญชาติ สีผิวและภาษามีนัยยะที่ลึกกว่าเพียงแค่การรู้จักชื่อเพียงผิวเผิน ทว่าเป็นการทำความรู้จักที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนคุณประโยชน์แห่งความดีงามอันสูงส่งและให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

(سورة المائدة، 5: 2)

ความว่า " และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็นศัตรูกัน และพึงกลัวเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ"

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:2)

อิบนุกะษีร (Ibn Kathir, 1999-1420: 3/12) ได้อธิบายว่า “พระองค์ทรงบัญชาให้ปวงบ่าวผู้ศรัทธาช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อกันในการปฏิบัติความดีงามต่าง ๆ นั่นคือคุณธรรม และให้ละทิ้งความเลวต่าง ๆ ขณะเดียวกันพระองค์ทรงห้ามการยุยงส่งเสริมอธรรมทุกรูปแบบที่ก่อให้เกิดบาปและที่เป็นข้อห้ามทางศาสนา”

ธรรมชาติของการทำความรู้จักกันจะนำไปสู่การเกื้อกูลกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่หลากหลาย อิสลามได้วางเงื่อนไขการช่วยเหลือเกื้อกูลที่เป็นเป้าประสงค์บนหลักของการทำดีและการยำเกรงต่อพระผู้เป็นเจ้า ทั้งสองหลักนี้เป็นจุดรวมของความดีงามสำหรับมวลมนุษย์ในโลกนี้และโลกหน้า ในขณะที่การช่วยเหลือในการกระทำผิดบาปและการละเมิดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งระหว่างผู้คนในโลก

นั่นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลาม เพราะทั้งสองประการคือเหตุแห่งความชั่วร้ายและหายนะทั้งหลายที่นำไปสู่การแตกแยกของมนุษย์ในที่สุด

ในการให้ความช่วยเหลือจะต้องมีการทำความรู้จักกันก่อนว่ามีความสำคัญในมุมมองอิสลาม และได้กำหนดแนวทางในการทำความรู้จักโดยเริ่มจากการให้سلام ดังนั้นในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการรู้จักเป็นรายบุคคล เพื่อจะให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.2.1.3 ศาสนาอิสลามได้ให้เกียรติแก่นมนุษย์และถือว่ามนุษย์เป็นสมาชิกของสังคมที่มีส่วนในการคอยสอดส่องดูแลสังคม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 110)

ความว่า พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อำนาจขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบและมีให้ปฏิบัติสิ่งที่มีชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ "

(สุเราะฮ์อาลิอิมรอน, 3: 110)

อิบน์กะษีร์ (Ibn Kathir, 1999: 2/93) อธิบายว่า: “อัลลอฮ์ ﷻ ได้แจ้งข่าวเกี่ยวกับประชาชาติของท่านศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ ว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นประชาชาติที่ดีเลิศ คือพวกเขาเป็นประชาชาติที่ดีเลิศกว่าประชาชาติอื่น ๆ โดยเขาได้ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบและห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มีชอบและศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ”

จะเห็นได้ว่าอิสลามได้ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อกันในมิติแห่งคุณธรรมต่าง ๆ และห้ามการอธรรมทุกรูปแบบเพราะอธรรมจะนำมาซึ่งความหายนะ แต่คุณธรรมจะนำมาซึ่งความดีงามและเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมั่นในความดีงามดังโอองการที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ مَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ
شَفَعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِينًا ﴾

(سورة النساء، 4: 85)

ความว่า “ผู้ใดที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดีก็จะเป็นของเขาซึ่งส่วนหนึ่งจากความดีนั้น และผู้ใดที่ให้ความช่วยเหลืออย่างชั่วก็จะเป็นของ

เขาซึ่งส่วนหนึ่งจากความชั่วนั้นและอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์, 4: 85)

อิบน์กะษีร (‘Ibn Kathir, 1999-1420: 2/368) ได้อธิบายว่า“บุคคลใดชวนชายใน การงานหนึ่งซึ่งส่งผลสู่ความดี เขาย่อมได้รับผลกุศลแห่งความดีนั้น และบางครั้งย่อมได้รับบาปกรรม อันเป็นผลสืบเนื่องจากการชวนชายโดยมีเจตนาร้ายในการงานนั้น”

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

(سورة التوبة، 9: 71)

ความว่า "และบรรดามุฮัมมิดชาย และบรรดามุฮัมมิดหญิงนั้นบางส่วน ของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วนซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ"

(สุเราะฮ์อัลเตอาบะฮ์, 9: 71)

และอิสลามยังได้กล่าวถึงสถานภาพของมนุษย์ในฐานะที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งมายังโลก นี้เพื่อเป็นผู้พัฒนาและทำให้โลกนี้มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นผู้เผยแพร่กฎเกณฑ์ของพระองค์ ดัง ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ﴾

(سورة هود، 11: 61)

ความว่า "พระองค์จงสร้างพวกเจ้าจากแผ่นดิน และประสงคให้พวก เจ้าทำให้มันมีความสมบูรณ์"

(สุเราะฮ์ฮูด, 11: 61)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งเสริมให้ประชาชาติมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นการปฏิบัติงานของสมาชิกภายในองค์กรประจำฝ่าย ต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดประชาชาติอิสลามที่ดีเลิศและเพื่อทำให้พระนามของอัลลอฮ์ ﷻ สูงส่ง มีความยุติธรรม อิสราภาพ และเสมอภาค สามารถตักเตือนและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ดังที่ พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 71)

ความว่า “และบรรดามุสลิมนชาย และบรรดามุสลิมนหญิงนั้น บางส่วน
ของพวกเขาดifferentเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้
ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาจะ
ดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ
และรอซูลของพระองค์คนเหล่านี้แหละ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงเอ็นดู
เมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้
ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 71)

จากอายะฮ์ดังกล่าว การเรียกร้องสู่ความดีด้วยคำพูด เช่น การเชิญชวนเสียสละ การ
เชิญชวนบริจาค การเรียกสู่ความดีด้วยการกระทำ เช่นการบริจาค การห้ามปรามความชั่วที่เป็นคำพูด
เช่นการห้ามการดื่มเหล้า การห้ามปรามความชั่วที่เป็นการกระทำ เช่น การทะเลาะวิวาท จะสังเกตได้ว่า
การห้ามปรามความชั่วนั้นเป็นการห้ามเฉย ๆ แต่การห้ามปรามความชั่วด้วยการกระทำนั้นเป็นการ
เปลี่ยนแปลงความชั่วอันนั้น ดังนั้นกล่าวได้ว่าการเรียกร้องสู่ความดีนั้นสนับสนุนให้กระทำในสิ่งที่ควร
กระทำทั้งคำพูดและการกระทำ แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม การห้ามปรามความชั่วสนับสนุน
ให้ละทิ้งสิ่งที่ควรละทิ้ง หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ควรละทิ้ง โดยไม่ขัดแย้งต่อหลักการอิสลาม

1.2.1.4 อัลกุรอานเกี่ยวกับมุลลัฟ

คำว่ามุลลัฟ ปรากฏในอัลกุรอาน ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ
فُلُوقِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 60)

ความว่า “แท้จริงท่านทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนมและในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินล้นตัว และในทางของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 60)

อัลกุรอานโองการนี้ได้ระบุว่า มุอัลลัฟ เป็นหนึ่งในแปดจำพวกที่มีสิทธิได้รับทานซะกาต ประโยชน์ของการเป็นมุอัลลัฟ สำหรับผู้ที่รับอิสลาม เพราะอิสลามเป็นศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ เพราะบุคคลเหล่านั้น ได้กล่าวกะลิมะฮ์ ชะฮาดะห์ (คำปฏิญาณตน) หลักจากนั้นเขาก็เป็นมุสลิมและการกระทำทั้งหมดของเขาจะเริ่มนับและจะได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจ (Hasanah Abd Khafidz, 2006)

การเป็นมุอัลลัฟ อัลลอฮ์ ﷻ จะยกโทษบาปในอดีตของเขา อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلِ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يُعْودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴾

(سورة الأنفال، 8: 38)

ความว่า : จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด ﷺ) แก่บรรดาผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาว่า หากพวกเขาหยุดยั้งสิ่งที่แล้วมา ก็จะถูกอภัยให้แก่พวกเขาและหากพวกเขากลับ (ต่อต้าน) อีก แท้จริงนั้นแนวทางของคนก่อน ๆ นั้นได้ผ่านมาแล้ว”

(สุเราะฮ์อัลอัมฟาละ, 8: 38)

อิบน์ กะษีร (Ibn Kathir, 1999: 4/54) กล่าวว่า: อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อให้กล่าวกับผู้ปฏิเสธศรัทธาให้หยุดการปฏิเสธศรัทธาสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ การทรมาน การไม่เชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ และให้เข้ารับอิสลาม การเชื่อฟัง และกลับคืนสู่อิสลาม แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงลบล้างบาปที่ผ่านมา และความผิดพลาดของพวกเขาจะได้รับการอภัยโทษ อาเยฮ์ดังกล่าวนี้ ได้อธิบายรางวัลและผลลัพธ์ของผู้ที่เข้ารับอิสลาม หรือมุอัลลัฟ ด้วยการกล่าวคำปฏิญาณ (ชะฮาดะฮ์) แล้วอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงขจัดความผิดและบาปทั้งหมดของเขา

การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنَ ۚ وَلَا مِمَّنْ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ ۚ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ ۚ وَيُبَيِّنُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝٢٢١﴾

(سورة البقرة، 2: 221)

ความว่า: “และพวกเจ้าจงอย่าแต่งงานกับหญิงมุชริก จนกว่านางจะศรัทธาและทาสหญิงที่เป็นผู้ศรัทธานั้นดียิ่งกว่าหญิงที่เป็นมุชริก แม้ว่านางได้ทำให้พวกเจ้าพึงใจก็ตามและพวกเจ้าจงอย่าให้แต่งงานกับบรรดาชายมุชริก จนกว่าพวกเขาจะศรัทธาและทาสชายที่เป็นผู้ศรัทธานั้นดีกว่าชายมุชริกและแม้ว่าเขาได้ทำให้พวกเจ้าพึงใจก็ตาม ชนเหล่านี้แหละจะชักชวนไปสู่ไฟนรกและอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงเชิญชวนไปสู่สวรรค์และไปสู่การอภัยโทษ ด้วยอนุมัติของพระองค์และพระองค์จะทรงแจกแจงบรรดาโอองการของพระองค์แก่มนุษย์เพื่อว่าพวกเขาจะได้รำลึกกันได้”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะฮฺ, 2: 221)

การศรัทธาของมุอัลลัฟทำให้ได้รับความพึงพอใจ ความช่วยเหลือและเกียรติในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ ٱلْأَشْهَادُ ۝٤٠﴾

(سورة غافر، 40: 51)

ความว่า : “แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะสูลของเราและบรรดาผู้ศรัทธาอย่างแน่นอน ทั้งในชีวิตของโลกนี้และวันที่ปวงพยานจะยืนขึ้นเป็นพยาน”

(สุเราะฮ์ฮอฟิร, 40: 51)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾

(سورة طه، 20 : 109)

ความว่า : “วันนี้การชะฟาอะฮ์ จะไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกจากผู้ที่พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงอนุญาตแก่เขา และพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น”

(สุเราะฮ์ฏอฮา, 20: 109)

จากอายะฮ์ที่ 1 แสดงการได้รับความช่วยเหลือคือ การมีชัยชนะในโลกนี้และโลกหน้า และอายะฮ์ที่ 2 แสดงถึงการได้รับชะฟาอะฮ์ อิมามอัลบะฆะวี (al-Baghawiy, 1986: 3/232) ได้อธิบายอายะฮ์ข้างต้นว่า การชะฟาอะฮ์ในวันอาคีเราะฮ์นั้น จะไม่เกิดประโยชน์แก่คนหนึ่งคนใดในบรรดามนุษย์ นอกจากผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้สิทธิ์แก่เขาและพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น คือคำกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ และเป็นการชี้ว่าการชะฟาอะฮ์นั้นจะไม่เกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่นอกเหนือจากมุอ์มิน หมายถึงบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา

ความสัมพันธ์ระหว่างมุอ์ลัฟกับบิดามารดา และเครือญาติ อัลกุรอานได้กล่าวถึงกับการปฏิบัติต่อบิดามารดาที่มีมุสลิมไว้อย่างชัดเจน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

(سورة العنكبوت، 29 : 8)

ความว่า “และเราได้สั่งเสียมนุษย์ให้ทำดีต่อบิดามารดาของเขา และถ้าทั้งสองบังคับเจ้าเพื่อให้ตั้งภาคีในสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ เจ้าก็อย่าปฏิบัติตามเขาทั้งสอง ยังข้าคือการกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะแจ้งแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์อัลอังกะบูต, 29: 8)

นอกจากนี้แล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿وَإِنْ جَهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾﴾

(سورة لقمان، 31: 15)

ความว่า “และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำความดี และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า และยิ่งเรานั้นคือ ทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะบอกแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์ลุกมาน, 31:15)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ ۚ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۚ﴾

(سورة الزمر، 39: 22)

ความว่า “ผู้ใดที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดทรวงอกของเขาเพื่ออิสลาม และเขาอยู่บนแสงสว่างจากพระเจ้าของเขา (จะเหมือนกับผู้ที่หัวใจบอดกระนั้นหรือ) ดังนั้นความวิบัติจึงประสบแต่ผู้ที่หัวใจของพวกเขาแข็งกระด้างต่อการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ จนเหล่านี้อยู่ในการหลงผิดอันชัดแจ้ง”

(สุเราะฮ์อ์ซุหมร์, 39: 22)

จากอายะห์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงบุคคลที่ได้รับทางนำอิสลาม (ฮิยาเยฮ์) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานแสงสว่างแก่เขาทำให้หัวใจของเขาอ่อนนุ่มกลับไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ และการเข้าสู่อิสลามของเขา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۖ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۖ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَأَسْتَغْفِرْ لَهُ ۚ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝ ١١٠ ﴾

(سورة النصر، 110 : 1-3)

ความว่า “เมื่อความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ ﷻ และการพิชิตได้มาถึง แล้ว และเจ้าได้เห็นประชาชนเข้าในศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ เป็น หมู่ๆ ดังนั้น จงแซ่ซ้องสรรเสริญพระเจ้าของเจ้า และ จงขออภัยโทษต่อพระองค์เถิด แท้จริงพระองค์นั้นเป็นผู้ทรงอภัย โโทษเสมอ”

(สุเราะฮ์อันนัศร, 110: 1-3)

จากสุเราะฮ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสุเราะฮ์นี้ เป็นคำสั่งหลังจากการเข้าสู่ อิสลามของบางกลุ่ม หรือบางคน เพื่อให้ขอบคุณ สรรเสริญต่ออัลลอฮ์ ﷻ และขออภัยโทษต่ออัลลอฮ์ ﷻ จากสุเราะฮ์เมื่อประสบพบเห็นผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว ก็จงสรรเสริญอัลลอฮ์ ﷻ เป็นการขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ อันเนื่องมาจากความโปรดปรานแห่งความช่วยเหลือ การพิชิตนครมักกะฮ์ การที่ประชาชนเข้าในศาสนาอิสลาม เป็นการสิ้นสุดศาสนาอันจอมปลอมของพวกเขาทุกขริกัน และจงขอ อภัยโทษต่อพระองค์ เพื่อตัวของเจ้าและประชาชาติของเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ อย่างมากต่อปวงบ่าวของพระองค์ พระองค์ทรงรับการเตาบะฮ์ของพวกเขา ทรงอภัยโทษในความผิด ของพวกเขา และทรงเอ็นดูเมตตาพวกเขา

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

1.2.2.1 อัลหะดีษเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ การขจัดทุกข์บำรุงสุขแก่พี่น้องมุสลิม ท่าน บิรฺฮัมมัด ฎิ ได้กล่าวว่า

((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))

(أخرجه البخاري رقم 2442)

ความว่า “มุสลิม คือพี่น้องร่วมสันติภาพเดียวกัน อย่าล่วงละเมิด และอย่าได้ทอดทิ้งกันและกัน และบุคคลใดช่วยขจัดความทุกข์ยาก พี่น้อง พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงช่วยขจัดความทุกข์ยากของเขา และบุคคลใดบรรเทาความเศร้าโศกเพื่อนมุสลิม พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงบรรเทาความเศร้าโศกของเขา จากความเศร้าโศกทั้งหลายในวันกิยามะฮฺและบุคคลใดปกปิด(ความผิด) เพื่อนมุสลิม พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปกปิดความผิดของเขา(เช่นกัน) ในวันกิยามะฮฺ”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 2442)

อัลกอรี (al-Qariy, 2001-1422: 9/169)ได้อธิบายว่า “และกลุ่มบุคคลที่เข้าข่ายกฎระเบียบเดียวกันกับมุสลิมคือกาฟิรซิมมี (กลุ่มกาฟิรที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลอิสลาม) และกาฟิรมุสตะอัมน์ (กลุ่มที่กาฟิรได้ลงนามสนธิสัญญาสงบศึกกับรัฐบาลอิสลาม) กล่าวคือ อย่าได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนของพวกเขาและให้การช่วยเหลือเช่นเดียวกับพี่น้องมุสลิม และข้อความ “لَا يُسْلِمُهُ” มีใจความว่า อย่าได้ทอดทิ้งและปล่อยปละละเลย หากแต่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่น่าไปสู่ความหายนะหรือการล่มสลายของประชาชาติมุสลิม”

การสร้างจิตสำนึกต่อการช่วยเหลือในสังคมมุสลิม ท่านนบีﷺ ได้กล่าวว่า

((مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ؛ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، رَقْم 6011)

ความว่า “เปรียบเทียบเหล่าศรัทธาชนในด้านความรัก ความผูกพัน และความเมตตาซึ่งกันและกัน ดังเรือนร่างอันเดียวกัน เมื่ออวัยวะหนึ่งจากเรือนร่างเดียวกันเจ็บปวด อวัยวะส่วนอื่น ๆ ต่างส่งผลกระทบทั้งอดนอนและเจ็บป่วยเช่นเดียวกัน”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 6011)

อิบน์ ฮะญัร อัลอัสเกาะลานีย์ (Ibn Hajr al-‘Asqalaniy, 2004-1424:10/454) ได้อธิบายว่า “การอดนอนเนื่องจากความเจ็บป่วย ส่วนการเจ็บป่วยรับผลข้างเคียงเนื่องจากอดนอน ท่านกอฎีย์ อียาฎ ได้กล่าวว่า การเปรียบเทียบเหล่าผู้ศรัทธาตั้งเรือนร่างเดียวกันเป็นการเปรียบเทียบที่มีความถูกต้อง เข้าใจง่ายและให้นัยความหมายที่ชัดเจนในหลากหลายมิติมุมมอง เป็นการให้ความสำคัญถึงสิทธิระหว่างมุสลิมด้วยกัน สร้างแรงจูงใจและปลูกจิตสำนึกให้ร่วมกันช่วยอนุเคราะห์सानสัมพันธ์ภาพ และผูกมิตรภาพระหว่างกัน”

หะดีษบทนี้ ชี้ให้เห็นว่าท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เปรียบเทียบความรัก ความเมตตา และความผูกพันของบรรดาผู้ศรัทธา ประหนึ่งดังเรือนร่างเดียวกัน การทำงานในองค์กรก็เช่นกัน ต้องมีความรักและความเมตตาต่อกัน พยายามทำความดีต่อกัน ติดต่อเชื่อมสัมพันธ์โดยไม่ตัดขาดจากกัน และหากใครเดือดร้อนและได้รับความลำบากก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การปฏิบัติดังกล่าวสามารถทำให้องค์กรมีความเป็นเอกภาพและมีความสันติสุข

ดังที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวอีกว่าจาก अबดุลลอฮฺ บิน อัมร์ ؓ กล่าวว่า :

((أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟، قَالَ: تُطْعِمُ
الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ))
(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْمَ 12، مُسْلِمٌ رَقْمَ 39)

ความว่า มีชายผู้หนึ่งได้ถามท่านนบี ﷺ ว่า (บทบัญญัติของ) อิสลาม ข้อไหนดีที่สุด ท่านรอซูล ﷺ ตอบว่า “คือการที่ท่านให้อาหารแก่ผู้อื่น และการที่ท่านให้สลามแก่ผู้ที่ท่านรู้จักและผู้ที่ท่านไม่รู้จัก”
(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 12, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 39)

จากอบู ฮุร็อยเราะฮฺ ؓ กล่าวว่า :

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى
شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؛ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ))
(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ رَقْمَ 54)

ความว่า ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวว่า “ขอสาบานกับผู้ที่ชีวิตฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่า พวกท่านจะไม่เข้าสวรรค์จนกว่าพวกท่านจะศรัทธา และพวกท่านจะไม่ศรัทธาจนกว่าพวกท่านจะรักใคร่ปรองดองกัน พวกท่านจะเอาไหม ฉันจะบอกวิธีหนึ่งที่เมื่อพวกท่านปฏิบัติแล้ว พวกท่านก็จะรักใคร่ซึ่งกันและกัน จงแพร่สลามในหมู่พวกท่าน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 54)

อัลลอฮฺ ﷻ จะบันทึกการกระทำที่ดีและตอบแทนสำหรับการกระทำทั้งหลาย สำหรับความชั่วที่เขาได้ทำไว้ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงตอบแทนแก่เขาตามการกระทำของเขา เว้นแต่ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงอภัยโทษ

ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا))

(أخرجه البخاري رقم 41)

ความว่า เมื่อป่าวคนหนึ่งได้รับอิสลาม และอิสลามของเขาก็ดีเลิศ พระองค์อัลลอฮ์จะทรงลบความผิดทุกชนิดในอดีตให้แก่เขา แต่หลังจากนั้นคือการคิดบัญชี ความดีนั้นมีผลเพิ่มพูนสิบเท่าตัวถึงเจ็ดร้อยเท่า ส่วนความชั่วนั้นจะถูกบันทึกเท่าที่กระทำ นอกจากพระองค์อัลลอฮ์จะทรงยกโทษให้

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 41)

ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرَأَيْتَ أُمُورًا كُنْتُ أَتَحَنُّ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ هَلْ لِي فِيهَا مِنْ شَيْءٍ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَسَلَّمْتَ عَلَى مَا أَسَلَفْتَ مِنْ خَيْرٍ وَالتَّحَنُّ التَّعَبُّدُ))

(أخرجه مسلم رقم 338)

ความว่า: “อูรวะฮฺ อิบน์ลฺซุบัยร ได้บอกกับฉันว่า ฮะกีม บินฮิซามได้บอกกับเขาว่า เขาได้กล่าวกับท่านเราะสูล ว่า โอ้ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์โปรดบอกฉันถึงกิจกรรมที่ฉันหลบหลีกไม่กระทำ ความผิดบาปในยุคก่อนอิสลาม จะมีภาคผลตอบแทนใด ๆ กับฉันไหม ท่านเราะสูล ได้ตอบกับเขาว่า เจ้าได้รับอิสลามพร้อมกับ (ได้รับภาคผลในการทำ) คุณงามความดีในอดีตและการหลีกเลี่ยงหนีการทำความผิดก็ (ถูกนับว่า) เป็นอิบาตะฮฺ (เมื่อมารับอิสลาม) ด้วย”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 338)

อัลลอฮ์ ﷻ ให้ปัจจัยยังชีพที่เพียงพอแก่ผู้เข้าสู่ศาสนาอิสลาม ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้

กล่าวไว้ว่า

((قَدْ أَفْلَحَ مَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ وَرَزِقَ الْكَفَافَ وَقِنَعَهُ))

(أخرجه ابن ماجه، رقم 4277)

ความว่า “แท้จริงความสำเร็จสำหรับผู้ที่ได้รับการชี้นำสู่ศาสนาอิสลามและการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอและทำให้เขาเชื่อมั่น”

(อิบนุมาญะฮฺ หมายเลขหะดีษ 4277)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ رَاعٍ عَلَى رَعِيَّتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْهُ))

(أخرجه البخارى رقم 2554 ومسلم رقم 1829)

ความว่า พวกท่านทุกคนล้วนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และพวกท่านทุกคนต้องถูกสอบสวนจากหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น ผู้นำมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนในปกครองของเขา และเขาต้องถูกสอบสวนถึง ความรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย และบุรุษ (สามี, พ่อบ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว และเขาต้องถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวด้วย และทาสรับใช้มีหน้าที่ ต้องรับผิดชอบต่อดูแลทรัพย์สินของผู้เป็นนาย และเขาจะถูกสอบสวนถึงความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินนั้นด้วย และสตรี (ภรรยา, แม่บ้าน) มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อดูแลบ้านให้สามี และนางต้องถูกสอบสวนถึงความ รับผิดชอบนั้น ๆ ด้วย

(อัลบุคอรียฺ หมายเลขหะดีษ 2554 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 1829)

ดังนั้นการดูแลและให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ (อะมานะฮฺ) ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือมุอัลลัฟ และในอิสลามได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายและไว้วางใจ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้ "อะมานะฮฺ" ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณลักษณะที่ดีและเป็นส่วนหนึ่งของอีมาน ศรัทธาที่สมบูรณ์ และเป็นคุณสมบัติหรือจรรยาบรรณประการหนึ่งของผู้ศรัทธาที่จะได้รับชัยชนะและความสำเร็จในวันกิยามะฮฺ

1.2.2.2 การศรัทธาสามารถป้องกันและปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ท่านอะบู มาลิก ได้รายงานจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمُهُ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ))

(أخرجه مسلم، رقم 23)

ความว่า : “ผู้ใดได้กล่าวว่า: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น และได้ปฏิเสธต่อสิ่งที่ถูกเคารพภักดีนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ แล้ว ทรัพย์สินของเขาและเลือดเนื้อของเขาก็เป็นที่ต้องห้าม และการสอบสวนของเขาก็ขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 23)

ผู้ใดที่กล่าวปฎิญาณการยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าที่แท้จริงด้วยความบริสุทธิ์ใจจะเป็นเกราะป้องกันตัวอย่างแท้จริง สามารถลบล้างความผิดบาปต่าง ๆ และยับยั้งไม่ให้เขานรกในโลกหน้า (อาคิเราะฮฺ) ท่านอิตบัน บิน มาลิก ได้รายงานว่า

((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَنَجَّى بِذَلِكَ وَجْهَهُ اللَّهُ))

(أخرجه البخاري، 425)

ความว่า : ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า: แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงยับยั้งไม่ให้เขานรกผู้ซึ่งที่ได้กล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นโดยมีความมุ่งหมายปรารถนาด้วยการกล่าวดังกล่าวเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 425)

หะดีษข้างต้นได้ยืนยันการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ เขาจะได้รับการคุ้มครองโดยเฉพาะการตกนรก นอกจากนี้การศรัทธาเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำพามนุษยชาติสู่สวรรค์และรอดพ้นจากไฟนรก มีหะดีษหลายบทที่รายงานว่าการศรัทธาเป็นกุญแจสู่สวรรค์ ดังเช่น ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجه ابوداود، 3116)

ความว่า : “ผู้ใดได้สิ้นสุดประโยคของเขาด้วยคำว่าลาอิลฮะอิลลัลลอฮฺ (ความหมายว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ) เขาจะได้เข้าสวรรค์”

(อาบูดาวูด หมายเลขหะดีษ 3116)

หะดีษข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่าการสิ้นสุดประโยคด้วยกะลิมะฮฺชะฮาดะฮฺเป็นสัญญาณหนึ่งที่ใหญ่หลวงที่บ่งบอกกับผู้นั้นว่าจะได้เป็นชาวสวรรค์ (Abū al-Taiyib, 1990 : 4/267)

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجه مسلم، 26)

ความว่า : “ผู้ใดเสียชีวิตในขณะที่เขาทราบว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น เขาจะได้เข้าสวรรค์”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 26)

อิมามอันนะวะวีย (al-Nawawiy, 1929: 1/217) ได้อธิบายหะดีษข้างต้นว่า: แท้จริงทัศนะของอุละมาอ์อะฮฺลฺ อัซสุนนะฮฺและบรรดาปราชญ์มุสลิมทั้งสะลัฟและเคาะลัฟต่างเห็นพ้องกันว่า: “ผู้ที่เสียชีวิตในขณะที่เขายังเป็นผู้ให้ความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ เขาจะได้เข้าสวนสวรรค์อย่างแน่นอน” จากคำอธิบายของอิมามอันนะวะวีย สรุปได้คือ มุสลิมที่เสียชีวิตโดยการกล่าวชะฮาดะฮฺ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ หรือชะฮาดะตัยนฺ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ เขาจะได้เข้าสวรรค์อย่างไม่ต้องสงสัยในบรรดาอุละมาอ์ อะฮฺลฺ อัซสุนนะฮฺ

1.2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างมุอัลลัฟกับบิดามารดาต่างศาสนา มีปรากฏในอัลหะดีษของ อูรวะฮฺ อิบน์ อัซซุบัยรฺ รายงานหะดีษจากอัสมะฮฺ บินตฺ อับบักกร (ลูกของอับบักกร อัซซิดดิก แม่ของอัสมาฮฺเข้ารับอิสลามที่หลัง หะดีษนี้เป็นเหตุการณ์ที่แม่ของอัสมาฮฺ (ที่อยู่มักกะฮฺ) มาเยี่ยมอัสมาฮฺที่มะดีนะฮฺ) กล่าวว่า

((عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَدِمْتُ عَلَى أُمِّي،

وَهِيَ مُشْرِكَةٌ، فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ إِذْ عَاهَدَهُمْ، فَاسْتَفْتَيْتُ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدِمْتُ عَلَى أُمِّي

وَهِيَ رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُ أُمِّي. قَالَ: نَعَمْ، صِلِي أُمَّكَ))

(أخرجه مسلم، 1677)

ความว่า “จากอัสมะฮฺ บินตฺ อับบักกร رضي الله عنها ได้กล่าวว่า มารดาของฉันเป็นมุชริกะฮฺ ได้มาเยี่ยมฉัน (ที่มะดีนะฮฺ) ในช่วงพันธพันธสัญญาของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ โดยฉันกล่าวว่า แท้จริงนั้น มารดาของ

ฉันได้มาหา เธอเป็นที่รักยิ่ง ซึ่งความสัมพันธ์กับมารดาของฉันนั้นได้
หรือไม่ ท่านตอบว่า ได้ จงติดต่อสัมพันธ์กับมารดาของท่านเถิด”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1677)

อิสลามอนุญาตให้ติดต่อมารตามุชริก กรณีนี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานอายะฮ์หนึ่งใน
สุเราะฮ์อัลมุตตะฮีนะฮ์ โองการที่ 8 ไว้ว่า

﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ
أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (8)

(سورة الممتحنة، 60: 8)

ความว่า "อัลลอฮ์ ﷻ มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่
มิได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเจ้ามิได้ขับไล่พวก
เจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้าในการที่พวกเจ้าจะทำดีแก่
พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ
ทรงรักผู้มีความยุติธรรม”

(สุเราะฮ์อัลมุตตะฮีนะฮ์, 60: 8)

หลักฐานนี้มีชัดเจนให้ทำดีต่อบิดามารดากับเครือญาติ แม้จะเป็นต่างศาสนิกก็ตาม
อิสลามส่งเสริมเรื่องนี้ แม้ในขณะที่มุสลิมถูกข่มเหงรังแกอย่างรุนแรง (จากมุชริกีน) อัลลอฮ์ ﷻ มิได้
ทรงห้ามในการกระทำความดีและให้ความยุติธรรมกับบรรดาผู้ที่มิได้ต่อต้านในเรื่องศาสนา

มุสลิมต้องให้เคารพบิดามารดาถึงแม้ว่าทั้งสองจะมีไม่ใช่มุสลิมและบีบบังคับให้ละทิ้ง
อิสลามก็ตาม อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿.....أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ إِلَى الْمَصِيرِ﴾ (14) وَإِنْ جَاهَدَاكَ
عَلَى أَنْ تَشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا
فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَىٰ تَنْمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ
فَأَنْبِئْكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (15)

(سورة لقمان، 31 : 14-15)

ความว่า “.....เจ้าจงขอบคุณข้า และบิดามารดาของเจ้า ยังเรา
นั้นคือการกลับไป และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดย
ที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง

(แม้ว่าเขาทั้งสองจะเป็นมุชริก ก็มีได้เป็นเหตุให้บุญคุณในการ
อบรมเลี้ยงดูต้องสูญเสียไป) และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลก
นี้ด้วยการทำความดี (ด้วยการให้ความเป็นเอกภาพ การเชื่อฟัง
และการทำความดี) และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า
และยังเรานั้นคือทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้น ข้าจะบอกแก่พวก
เจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮฺลูกมาน, 14-15)

อิบน์กะษีร (‘Ibn Kathir, 1999: 6/337) ได้อธิบายว่า จากอายะฮ์นี้ หากพ่อแม่
ต้องการให้พวกเจ้าปฏิบัติตามศาสนาเดิมของพวกเขาแล้ว พวกเจ้าอย่าได้ยอมรับและปฏิบัติตาม แต่
ไม่ได้ทำให้เจ้าตัดขาดจากการเป็นบุตรที่ดีกับพวกเขา จงทำดีกับพวกเขาและดำเนินตามแนวทางของผู้
ศรัทธา ในอายะฮ์นี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวยังคงมีอยู่สำหรับบุคคลที่เปลี่ยน
นับถือศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่าพ่อแม่ของเขายังเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธา อย่างไรก็ตามอิสลามได้ให้
ความสำคัญกับครอบครัว และไม่ได้ปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกของเขา

นอกจากนี้มุสลิมสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้ที่มีใช้มุสลิมเพื่อปกป้องอิสลาม จะ
เห็นได้ว่าในขณะที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อพยพไปยังนครมะดีนะฮ์ ท่านได้จ้างอับดุลลอฮ์ บิน อูร็อยกิต
ซึ่งเป็นพวกบุฆาเจวิดให้เป็นคนนำทางท่านอพยพจากมักกะฮ์ไปยังนครมะดีนะฮ์ และในการปกป้อง
อิสลามของท่านอับดุลลอฮ์ ลูกของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ท่านเป็นผู้ปกครองที่
ปกป้องหลานชายของท่านอย่างแข็งแกร่ง ชาวกุร็อยช์ไม่สามารถทำร้ายท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เลย ด้วย
ความเกรงใจและเกรงกลัวต่อ อับดุลลอฮ์ แต่เมื่ออับดุลลอฮ์เสียชีวิต ชาวกุร็อยช์จึงเริ่มทำทารุณกรรมต่อ
ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ท่านจึงโศกเศร้าเป็นอันมากกับการเสียชีวิตของอับดุลลอฮ์ ขณะที่อับดุลลอฮ์
บนอนรอความตายอยู่บนที่นอน ท่านพยายามให้เขาเข้ารับศาสนาอิสลาม แต่อับดุลลอฮ์ปฏิเสธ
เนื่องจากกลัวการดำเนินคดีของชาวกุร็อยช์ (มุศเฎาะฟา อัศสิบาอียฺ, 2552: 46) ทั้งหมดเหล่านี้เป็น
การปกป้องคุ้มครองอย่างจริงจังของท่านอับดุลลอฮ์ เมื่ออับดุลลอฮ์ถึงแก่ความตายท่านนบีมุหัมมัด ﷺ
ได้กล่าวว่า “ขอให้อัลลอฮ์ ﷻ เมตตาและอภัยให้ท่าน ฉันจะขออภัยให้แก่ท่านตลอดไปจนกว่าอัลลอฮ์
ﷻ จะห้ามฉัน” มุสลิมจึงทำตามแบบอย่างของท่านเราะซูล ﷺ ในการขออภัยแก่ญาติผู้ตั้งภาคี
ต่ออัลลอฮ์ ﷻ จนกระทั่งมีอายะฮ์อัลกุรอานได้ประทานลงมาท่านนบี ﷺ จึงหยุดการขออภัยโทษ
แก่อับดุลลอฮ์ มุสลิมจึงหยุดการขออภัยโทษแก่เครือญาติเช่นเดียวกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ مَا كَانِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ
كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ۝۱۱۳ ﴾

(سورة التوبة، 9: 113)

ความว่า “ไม่ควรแก่นปีและบรรดาผู้ศรัทธาที่จะขอภัยโทษให้แก่
พวกตั้งภาคี และแม้ว่าพวกเขาจะเป็นญาติใกล้ชิดกันก็ตาม ทั้งนี้
หลังจากเป็นที่ประจักษ์แก่พวกเขาแล้วว่า แน่نونพวกเหล่านั้น
เป็นชาวนรก”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 113)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُهْتَدِينَ ۝۵۶ ﴾

(سورة القصص، 28: 56)

ความว่า “แท้จริง เจ้าไม่สามารถที่จะชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่เจ้า
รักได้ (ถึงแม้เจ้าจะใช้ความพยายามสักปานใดก็ตาม) แต่อัลลอฮ์
ﷻ ทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และ
พระองค์ทรงรู้ดีถึงผู้ที่อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง”

(สุเราะฮ์อัลเกาะศ็อศ, 28: 56)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรงลิขิต
แก่เขาแล้ว ฉะนั้นจงมอบหมายการงานของเจ้าต่อพระองค์ เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดียิ่งกว่าใครคือผู้ที่
จะได้รับความสุขและใครคือผู้ที่ได้รับความทุกข์ และอายะฮ์นี้ถูกประทานลงมาเกี่ยวกับลุงของท่าน
คือ อับดุลลอฮ์ ขณะที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสนอให้เขารับนับถืออิสลามก่อนที่จะสิ้นชีวิต แต่เขา
ปฏิเสธ

1.2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

อัสซัยยิด ซาบิก (Saiyid Sabiq, 2558: 72-75) ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ (ผู้ที่บรรดาหัวใจของพวกเขาฝากไว้ในอิสลาม) คือ ผู้ที่ต้องการที่จะทำให้หัวใจของพวกเขาเกิดความสนิทสนม หรือฝากไว้ในศาสนาอิสลาม หรือให้เกิดความมั่นคง อันเนื่องจากการเข้ารับอิสลาม หรือต้องการที่จะปกป้องอันตรายจากมุสลิมหรือต้องการผลประโยชน์ในการที่จะได้รับการคุ้มครองจากมุสลิม

บรรดานักนิติศาสตร์อิสลาม ได้แบ่งคนมุอัลลัฟออกเป็นมุสลิมและกาฟิร (ไม่ใช่มุสลิม) สำหรับมุสลิมนั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.กลุ่มคนที่มาจากระดับแนวหน้าและผู้นำมุสลิม ซึ่งพวกเขามีพรรคพวกที่ไม่ใช่มุสลิม หากให้ชะกาทแก่เขา หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม ดังเช่น อบูบักร رضي الله عنه ได้ให้ชะกาทแก่อะดี บุตรของฮาติม และชะบ์รอน บุตรของบะดร์ โดยที่ทั้งสองได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี เพราะทั้งสองมีตำแหน่งฐานะอันสูงส่งในเผ่าของเขา

2.ระดับหัวหน้าของชาวมุสลิมที่อิมานยังอ่อน ซึ่งถ้าให้ชะกาทไปแล้วจะทำให้พวกเขามีความมั่นคงขึ้น ศรัทธาแข็งแรง และยังเป็นการช่วยให้เขาเข้มแข็งขึ้นที่จะต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ และปกป้องอิสลาม เช่น บรรดาผู้ที่ท่านนบี ﷺ ได้แจกจ่ายทรัพย์สินสงครามจากเผ่าหะวาซิมให้แก่พวกเขาอย่างมากมาย ซึ่งพวกเขาเป็นพวกที่ได้รับการปลดปล่อยจากชาวมักกะฮ์ที่เข้ารับอิสลาม บางคนเคยเป็นพวกมุนาฟิก (หน้าไหว้หลังหลอก) บางคนก็มีอิมานอ่อน ซึ่งปรากฏในภายหลังส่วนใหญ่แล้วมีอิมานมั่นคงเป็นมุสลิมที่ดีตลอดมา

3.กลุ่มมุสลิมที่อยู่ตามจุดล่อแหลมตามชายแดนอันไกลโพ้น ชายแดนที่ติดต่อกับศัตรู การจ่ายชะกาทให้แก่เขา หลังจากที่พวกเขาช่วยปกป้องดินแดน ปกป้องประเทศเมื่อศัตรูโจมตี

4.กลุ่มมุสลิมที่ต้องการเอาชะกาทเป็นเครื่องต่อรอง ถ้าไม่มีส่วนได้รับจะทำให้เกิดปัญหาในชาติ ก็ให้ไปเพื่อประสานความสัมพันธ์ และยังมีส่วนช่วยเหลือรัฐบาลในการสร้างความสามัคคี ความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติอีกด้วย นี่ถือเป็นเรื่องดีสามารถจะลดอันตรายที่จะเกิดขึ้นในชาติได้ และประเทศชาติยังได้รับประโยชน์จากชนกลุ่มนี้อีกด้วย

สำหรับกลุ่มผู้ที่เป็นกาฟิร (ไม่ใช่มุสลิม) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.ผู้ที่เราหวังว่าเขาจะศรัทธา เมื่อได้สร้างความสนิทสนมด้วยการจ่ายชะกาทให้ เช่น ค็อฟวาน บุตรของอุมัยยะฮ์ ผู้ที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้สัญญาความปลอดภัยในวันพิชิตมักกะฮ์ และใช้เวลา 4 เดือน เพื่อให้พิจารณาตัวเอง และเลือกทางเดินแก่ตนเอง ซึ่งตัวเขาเองไม่ได้อยู่ ณ ที่นั้น หลังจากที่ท่านนบีจ่ายชะกาทให้แก่ เขาก็มาปรากฏตัวร่วมสงครามหุเนน เคียงบ่าเคียงไหล่กับบรรดามุสลิม ก่อนที่เขาจะเข้ารับนับถืออิสลาม และปรากฏว่าท่านนบี ﷺ ได้ยืมอาวุธจากเขาเพื่อออกไปสงครามหุเนน และท่านนบี ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินจากสงครามเป็นอูฐที่บรรทุกสัมภาระที่อยู่ในทางหุบเขา โดยท่านกล่าวว่า นี่เป็นของให้แก่ผู้ที่ไม่กลัวความจน และเขาได้กล่าวว่า ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ﷻ ความจริงท่านนบี ﷺ ได้ประทานให้แก่ฉัน ที่จริงแล้วท่านนั้นเป็นคนที่ฉันเกลียดมากที่สุด แต่ท่านก็ยังคงให้ฉันจนท่านกลายเป็นคนที่ฉันรักมากที่สุด

2.คนที่เรากลัวความเลว ความร้ายกาจของเขา เราให้ไปเพื่อหวังว่ามันจะลดความเลวร้ายอันนั้นได้ อิบน์อับบาส กล่าวว่า “มีชนกลุ่มหนึ่งเคยมาหาท่านนบี เมื่อท่านนบีให้ทรัพย์สินแก่

พวกเขา พวกเขาที่จะสรรเสริญเยินยอศาสนาอิสลาม โดยกล่าวว่านี่เป็นศาสนาที่ดี เวลาใดที่ท่านไม่ให้พวกเขา พวกเขาจะวิจารณ์ตำหนิดำว่าศาสนาอิสลามในทางที่ไม่ดี

ยูซุฟ กือรฎอวี (Yūsuf al-Qaradāwiy, 2011: 306) ได้กล่าวในหนังสือ หะลาและหะรอมในอิสลาม เรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพ่อแม่ของมูอัลลัฟ อิสลามมีความสวยงามอยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือ อิสลามได้สั่งมุสลิมให้เคารพพ่อแม่ถึงแม้ว่าทั้งสองจะมีไม่ใช่มุสลิมและเป็นผู้ที่หัวรุนแรงจนถึงขนาดต่อต้านเขาและบีบเขาให้ละทิ้งอิสลามก็ตาม อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَلَدِكَ إِلَىٰ الصَّيْرِ ۖ وَإِنْ جَهَدَاكَ عَلَىٰ
أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي
الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝﴾

(سورة لقمان، 31: 14-15)

ความว่า “เจ้าจงขอบคุณข้า และบิดามารดาของเจ้า ยังเรานั้นคือการกลับไป และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำความดี และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้าและยังเรานั้นคือทางกลับของพวกเขา ดังนั้น ข้าจะบอกแก่พวกเขาในสิ่งที่พวกเขาได้กระทำไว้”

(สุเราะฮุลกุมาน, 31: 14-15)

จากโองการดังกล่าวมานี้ มุสลิมได้ถูกบัญชาให้เชื่อฟังพ่อแม่ของตนในสิ่งที่ท่านทั้งสองพยายามที่จะบอกเขาให้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะเชื่อฟังใครไม่ได้ในเรื่องการทำความบาปต่อพระผู้สร้าง และบาปใดจะยิ่งใหญ่ไปกว่าการตั้งภาคีสิ่งใดอื่นเทียบเคียงอัลลอฮ์ ﷻ แต่ในขณะเดียวกันเขาก็ถูกบัญชาให้ปฏิบัติต่อพ่อแม่อย่างมีเกียรติในโลกนี้โดยจะต้องไม่มีผลกระทบในทางที่เสียหายต่อความศรัทธาของเขา และให้ปฏิบัติตามทางของบรรดาผู้ศรัทธาที่หันไปยังอัลลอฮ์ ﷻ และทั้งการตัดสินระหว่างตัวเขาเองกับพ่อแม่ไปสู่การตัดสินของผู้ที่ทรงยุติธรรมที่สุด เพราะในวันแห่งการตัดสินนั้น พ่อแม่และลูกไม่อาจที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ ความจริงแล้ว ความใจกว้างและคำสอนอันสูงส่งนี้เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในอิสลามและหลักปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

เมาลานา ซัยยิด อบุล อะลา มาดูดี (Sayyid Abul A'la Mawdudi, 2559: 311) ได้กล่าวถึง มูอัลลัฟหรือมูอัลละพะตุล กุลูบ ผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการเอาใจ คนเหล่านี้คือผู้ที่จะต้องให้เงินชะกาตเพื่อแลกกับการสนับสนุนอิสลามหรือเพื่อป้องกันมิให้ต่อต้าน ผู้ที่หันมาเข้ารับอิสลามใหม่ ๆ ก็ถูกจัดรวมไว้อยู่ในประเภทนี้ด้วย คนที่อาจจะต้องสูญเสียหน้าที่การงาน หรือบ้านที่อยู่อาศัยจากการเป็นมุสลิม นั้นสมควรที่จะได้รับความช่วยเหลือทุกอย่าง แม้แต่คนที่มีความดีก็ตาม หากเขาเข้ามารับ

อิสลาม เขาก็อาจมีสิทธิ์ที่จะได้รับชะกาต ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เขาได้เห็นในขั้นแรกถึงลักษณะแห่งการเอาใจใส่ดูแลของอิสลาม

อิบนุกะษีร์ (Ibn Kathir, 1999: 2/385-386) ได้กล่าวถึงมูอัลลัฟในหนังสือตัฟเซร มูอัลลัฟแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ผู้ที่คาดหวังว่าจะเข้ารับอิสลามด้วยการมอบชะกาต 2) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยการเป็นมุสลิมของเขา และความศรัทธาของเขาดีขึ้นและเข้มแข็งยิ่งขึ้น 3) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยความหวังการเป็นพันธมิตรของเขา หรือเพื่อนสนิทมิตรสหายของเขาเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม 4) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยความหวังว่าพวกเขาจะเก็บรวบรวมชะกาตจากมุสลิมผู้ปฏิเสธการจ่ายชะกาต 5) ผู้ที่ได้รับชะกาตด้วยจุดประสงค์เพื่อให้พวกเขาสามารถช่วยเหลือและลดความเลวร้ายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่มุสลิม

อิบนุ กอตามะฮฺ (Ibnu Qudamah: 2/280) ในหนังสือ Al-Muqni ได้อธิบายไว้ว่า ในหลาย ๆ หน้ะ ได้กล่าวถึง ระยะเวลาการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ “แท้จริงท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ได้มอบในส่วนชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ จนกระทั่งท่านได้เสียชีวิต” สิ่งนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า ท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่ได้จำกัดระยะเวลาที่แน่นอนในการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ พวกเขามีสิทธิ์ที่จะได้รับชะกาตดังกล่าวตามความเหมาะสมกับความต้องการของมูอัลลัฟ (ตามความจำเป็นและจุดประสงค์ของชะกาต) ความเข้าใจเหล่านี้สอดคล้องกับนักนิติศาสตร์อิสลาม เนื่องจากการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ มีวัตถุประสงค์ “لِيَتَأَلَّفَ قُلُوبُهُمْ عَلَى الْإِسْلَامِ” เพื่อให้จิตใจของพวกเขามุ่งสู่อิสลาม ประโยคที่ใช้โดยบรรดานักนิติศาสตร์อิสลามในการกำหนดระยะเวลาในการมอบชะกาตให้แก่มูอัลลัฟ คือ لِيَتَقَوَّى إِسْلَامُهُمْ หรือ “لِيَتَأَلَّفَ قُلُوبُهُمْ عَلَى الْإِسْلَامِ” ประโยคเหล่านี้ยังรวมถึง การเน้น โดยเน้นการให้ชะกาตแก่มูอัลลัฟไม่สามารถกำหนดหรือคำนวณระยะเวลาได้ ถึงแม้ระยะเวลาหลายปีการให้ชะกาตแก่มูอัลลัฟยังคงดำเนินการไป ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และสามารถปรับใช้ให้เข้ากับสภาพและสถานที่ ในการพิจารณาว่า ความศรัทธาในหัวใจเข้มแข็งหรือไม่นั้น ไม่ใช่แค่เรื่องของความศรัทธาและความเชื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยข้องกับการมีอยู่ของอัลลอฮฺ ﷻ และรอซูล ﷺ แต่ยังต้องการยึดมั่นในการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความมุ่งหวังในผลบุญแห่งการตอบแทนและเกรงกลัวต่อบทลงโทษของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้ และออกห่างจากสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أُولَٰئِكَ هُمُ
الصَّٰدِقُونَ ﴾

(سورة الحجرات، 49: 15)

ความว่า “แท้จริงศรัทธาชนที่แท้จริงนั้น คือ บรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และรอซูลของพระองค์ แล้วพวกเขาไม่สงสัยเคลือบแคลงใจ แต่พวกเขาได้เสียสละต่อสู้อันตรายด้วยทรัพย์สมบัติของพวกเขา

เขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮฺ ซนเหล่านั้น
แหละ คือ บรรดาผู้สัตย์จริง”

(สุเราะฮ์อัลหุญรอต, 49: 15)

ในกรณีนี้ หากมูอัลลัฟมีความศรัทธาที่เข้มแข็งต่ออิสลาม ควรที่จะหยุดการมอบชะกาดดังกล่าว เนื่องจากการมอบชะกาดให้แก่มูอัลลัฟได้บรรลุวัตถุประสงค์เรียบร้อยแล้ว และในบางกรณีที่ผู้นำหรืออิหม่ามได้กำหนดการบริหาร หรือนโยบายเพื่อใช้ในการปฏิบัติ โดยกำหนดระยะเวลาการให้ชะกาดแก่มูอัลลัฟ สิ่งเหล่านี้เป็นที่ยอนุญาต ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และให้ประโยชน์สูงสุดต่อมูอัลลัฟและสังคมมุสลิม

1.2.4 วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ความพยายามในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิม 3 ประการอันได้แก่ การละหมาด การชะกาด และการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว มีพลวัตที่นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนในปัจจุบัน การละหมาดมีศักยภาพสูงในการผลิตซ้ำจักรวาลทัศน์อิสลาม ชัดเจนจิตใจและก่อให้เกิดการรวมตัวอย่างยั่งยืนในชุมชน จึงช่วยให้ชุมชนมีระบบสังคมของตนเอง ขณะที่ชะกาดช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะทั้งการแสวงหากำไรและเอื้อเพื่อแบ่งปันกันขึ้น ทำให้ชุมชนมีหลักประกันทางสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส ส่วนการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่วก็ช่วยให้ชุมชนมีกฎกติกาที่ใช้บังคับกันเองได้ทำให้เกิดความสงบ ร่มเย็น และเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น และกระบวนการทำให้ชุมชนสามารถดำรงอัตลักษณ์ทั้งสามไว้ได้มี 3 ประการ ได้แก่

การจัดการความรู้ อาศัยการละหมาดเป็นฐานสำคัญในการจัดการ กล่าวคือ ใช้เวลาหลังละหมาดเป็นเวลาในการให้ความรู้ เนื้อหาความรู้เน้นไปที่การนำระบบวัฒนธรรมละหมาดไปใช้เป็นวิถีชีวิตนอกละหมาด และการจัดระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยชุมชนเอง

การสร้างวิถีชีวิต ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกด้านโดยมัสยิดเป็นผู้ตรากฎระเบียบทางสังคม จัดตั้งกองทุนชะกาด และกลุ่มออมทรัพย์มัสยิดบ้านเหนือและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าเป็นองค์ประชุมของมัสยิดมากขึ้น

การบริหารจัดการ วางโครงสร้างการบริหารตามบริบทของชุมชนเอง โดยจัดให้มีการประชุมที่มัสยิดทุกเดือน มีผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ของชุมชนเป็นองค์ประชุมและใช้มติของที่ประชุมเป็นแนวทางการพัฒนา

กระบวนการทั้งสามนี้ได้ส่งผลให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ดังกล่าวช่วยสร้างเงื่อนไขให้ชุมชนยืนหยัดต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลักได้เงื่อนไขดังกล่าวมี 5 ประการ ได้แก่ ระบบการผลิตซ้ำจักรวาลทัศน์อิสลามหรือคุณค่าเชิงพิตรอฮฺ ความสามารถในการรับรองการเปลี่ยนแปลง การมีระบบสังคมของตนเอง การมีระบบเศรษฐกิจของตนเอง และสุดท้ายคือความเป็นเอกภาพและบูรณาการของเงื่อนไขทั้ง 4 ข้างต้น

ปริญดา โกมารกุล ณ นคร (2547: 113) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมูฮัลล์ฟา กรณีกีฬา สตรีมูฮัลล์ฟาในชุมชนท่าอิฐ การศึกษาเกี่ยวกับสตรีที่นับถือศาสนาอื่นก่อนที่จะมาเข้าเป็นมุสลิมตามสามี เรียกว่า สตรีมูฮัลล์ฟา เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมูฮัลล์ฟา และวิเคราะห์ถึงสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ บทบาทของญาติทางสามี ชุมชนและช่องทางการเรียนรู้ของระบบของมุสลิม สตรีมูฮัลล์ฟาได้อาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางด้านอัตลักษณ์จากครอบครัว สามีและชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย รวมถึงการเรียนรู้ของระบบของมุสลิมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมมูฮัลล์ฟาซึ่งสตรีมูฮัลล์ฟาจะต้องใช้วิธีการสังเกตและต้องพยายามเรียนรู้จากสังคมมุสลิมทั้งจากภายในครอบครัวและจากชุมชน เพื่อนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบและสัมผัสนำมาปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เดิมเพื่อให้ตนเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ จากการศึกษพบว่า สตรีมูฮัลล์ฟาบางท่านเข้ามาเป็นมุสลิมแต่ไม่ได้มีการศึกษาด้านศาสนาอย่างแท้จริงและจริงจัง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักของศาสนาได้ เช่น ไม่สามารถละหมาด ครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สามารถดำรงรักษาความเป็นมุสลิมไว้เนื่องจากสตรีมูฮัลล์ฟาจะต้องได้รับความช่วยเหลือในด้านการอบรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้ถูกต้องถึงจะทำให้สตรีมูฮัลล์ฟามีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสังคมและชุมชนจะเป็นตัวช่วยให้สตรีมูฮัลล์ฟาได้เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้เข้าไปสัมผัส กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ของสตรีมูฮัลล์ฟาในชุมชนท่าอิฐเรียนรู้อัตลักษณ์จากบทบาทของบุคคลใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมูฮัลล์ฟาส่วนมากเปลี่ยนอัตลักษณ์เพราะความรักที่มีต่อสามี ซึ่งครอบครัวสามีเป็นผู้ชี้แนะการดำเนินชีวิตประจำวันของสตรีมูฮัลล์ฟา ในส่วนของชุมชนนั้นเป็นเพียงเครื่องมือในการให้สตรีมูฮัลล์ฟาสังเกตอัตลักษณ์ของมุสลิม เช่นจากการแต่งกายของมุสลิม จากภาษาที่มุสลิมใช้สื่อสาร การศึกษาพบว่าสื่อมีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเรียนรู้อัตลักษณ์ซึ่งสตรีมูฮัลล์ฟาได้เรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ช่องทางการเรียนรู้ของระบบของสตรีมูฮัลล์ฟาเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์และการดำเนินวิถีชีวิตแบบอิสลาม แต่ความศรัทธาเป็นผลพวงมาจากการเรียนรู้และการเข้าถึงแก่นของศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอน

วันใหม่ เพียรใหม่ (2556: บทคัดย่อ) การเปลี่ยนศาสนาและการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและแรงจูงใจในการเปลี่ยนศาสนาของชาวเกาหลีใต้ รวมถึงศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวเกาหลีใต้ที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนศาสนา จากความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงศาสนาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน่าประหลาดใจในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาคริสต์ในแถบประเทศทางยุโรปหรืออเมริกานั้น ประชากรเริ่มมีจำนวนผู้นับถือลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ขณะเดียวกันคริสต์ศาสนาในประเทศเกาหลีใต้กลับมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น จากเดิมที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รวมถึงไม่นับศาสนาใดเลยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งศาสนาเก่าแก่อายวาล์ทอจีจ็อ ก็นับเป็นแกนหลักสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการคิด แบบแผนการดำรงชีวิต และมีส่วนช่วยในการสร้างอัตลักษณ์ของชาวเกาหลีมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยและแรงจูงใจในการเปลี่ยนศาสนาของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยทางด้านสังคมและจิตใจ ตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีศาสนาคริสต์ได้เข้ามาในประเทศเกาหลีในลักษณะการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ในช่วงที่เกาหลีประสบกับความยากลำบาก

สมัยเสร็จสิ้นสงครามและการแบ่งแยกประเทศ ซึ่งหลักความเชื่อต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์นั้นค่อย ๆ ซึมซับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเกาหลีเรื่อยมา อีกทั้งศาสนาคริสต์ยังสามารถตอบโจทย์และตอบสนองกับปัญหาส่วนบุคคลได้เป็นอย่างดีซึ่งการเปลี่ยนแปลงศาสนาที่เกิดขึ้นนี้ พบว่า การเปลี่ยนศาสนามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ ทั้งทางด้านพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ รวมไปถึงประเพณีและวิถีชีวิตของชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยในประเทศไทย

ว่าที่ร้อยตรีมนูญ โตะอาจ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของไทย พบว่า ผู้ที่เปลี่ยนการนับถือจากศาสนาเดิมมานับถือศาสนาอิสลาม เรียกผู้ใหม่ว่ามูอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) และเมื่อนับถือศาสนาอิสลามแล้ว มูอัลลัฟต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาทดสอบความศรัทธาของตนเอง มูอัลลัฟจึงต้องการเรียนรู้และสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้ผู้อื่นได้รับรู้ จากการศึกษา พบว่า มูอัลลัฟทั้งในเขตเมืองและชุมชนชนบทของไทยมีพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟ มีเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อและทัศนคติ เพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านความรู้ ความคิดเห็น และเพื่อปรับเปลี่ยนทางด้านบุคลิกภาพ มูอัลลัฟมีวิธีการเรียนรู้ด้วย การสังเกต การบอกเล่า การสอบถาม การเรียนกับครูสอนศาสนาหรือจาก สถาบันสอนศาสนาและการเรียนรู้ด้วยการอ่านหนังสือหรือจากสื่ออื่น ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟ ได้แก่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ชุมชน รวมทั้งสังคมที่มูอัลลัฟอาศัยอยู่ทั้งก่อนที่มูอัลลัฟจะเข้ารับศาสนาอิสลามและหลังจากที่เข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ บริบทแวดล้อมและประเด็นการเรียนรู้และการสื่อสาร ตัวมูอัลลัฟเอง ผลที่ต้องการ และบุคคลที่มูอัลลัฟต้องการเรียนรู้และสื่อสารด้วย สื่อสารด้วย มูอัลลัฟมีกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องและผ่านเงื่อนไขสำคัญของการยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ความตระหนักในตนเอง ด้วยการรับรู้ว่าคุณแตกต่างจากผู้อื่น ๆ เริ่มต้นจากการที่มูอัลลัฟรับรู้ถึงความแตกต่างของตนเองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับชาวมุสลิมและบุคคลอื่นในเรื่องลักษณะความรู้สึกที่ปรากฏขึ้นในจิตใจมีแนวโน้มเอียงไปทางอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม แต่ในขณะเดียวกันผู้อื่นในสังคมที่มูอัลลัฟอาศัยอยู่ด้วยภายใต้กระบวนการปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ก็มองเห็นความแตกต่างดังกล่าวจากการกระทำของมูอัลลัฟที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ ทางครอบครัว ชุมชน และทางสังคม และประทับตราความเป็นมุสลิมให้กับมูอัลลัฟ

ขั้นตอนที่ 2 การมีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟจะมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นเมื่อได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและกลุ่มสังคมที่มีลักษณะเช่นเดียวกับตนเอง ทำให้มูอัลลัฟรับรู้ความเด่นชัดในอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเอง นอกจากนี้ประสบการณ์ในการเรียนรู้และการสื่อสารกับชาวมุสลิมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ตอกย้ำถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมูอัลลัฟได้ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาอิสลามจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญ ที่ช่วยให้มูอัลลัฟพัฒนาและดำเนินไปสู่การแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้มูอัลลัฟมีการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเองเพื่อแสดงให้เห็น อัตลักษณ์ในทางบวก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกด้วยวจนหรืออวัจนภาษาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับบุคคลอื่น เป็นการ

เข้าสู่วัฒนธรรมอิสลามของมุอัลลัฟและเป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึง “อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม” ภายในตัวตนของมุอัลลัฟเองให้เด่นชัดเพิ่มยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การเปิดเผยตัว คือการที่มุอัลลัฟเปิดเผยตัวต่อสังคมว่าเป็นมุสลิม ซึ่งในการเปิดเผยตัวนั้นพิจารณาได้ 2 ด้าน ด้านแรกคือบริบททางสังคมที่สมาชิกในสังคมยอมรับ อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ มุอัลลัฟก็จะเปิดเผยตัว แต่อาจเปิดเผยตัวต่อคนใกล้ชิดที่ยอมรับหรืออาจจะเปิดเผยตัวในวงกว้างออกไปนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและสถานการณ์ทางสังคมที่ปลอดภัยจากการควบคุมของกฎเกณฑ์ทางสังคม ด้านที่สองมุอัลลัฟจะคาดหวังว่าภายในบริบท หรือในสถานการณ์ใดที่ สมาชิกในสังคมนั้นไม่ยอมรับความเป็นมุสลิม ก็จะทำให้มุอัลลัฟ ไม่กล้าที่จะแสดงออกในสังคมนั้น

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนของการใช้ชีวิตและปรับตัวต่อสังคมมุสลิม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญ กับปฏิกิริยาในทางลบของผู้อื่นในสังคม มุอัลลัฟจึงมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ของตนเองเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ที่มุอัลลัฟเป็นสมาชิก โดยการลดอัตลักษณ์ความเป็นอื่นที่ไม่ใช่มุสลิม นอกจากนี้การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมในวิถีชีวิตสังคมมุสลิมของมุอัลลัฟจะเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนความรู้สึกและพฤติกรรมของมุอัลลัฟทำให้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ เกิดความมั่นคง

ผลจากการศึกษา ชี้ให้เห็นพฤติกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ใดของประเทศไทย แต่ละคนจะดำเนินวิถีชีวิตภายใต้บทบัญญัติของศาสนา ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ เนื่องจากมีหลักบัญญัติที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของผู้นับถือทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่เกิด จนตาย คนมุสลิมทุกคนจึงไม่สามารถแยกหลักการของศาสนาอิสลามออกจากวิถีการดำเนินชีวิตได้ แนวทางในการพัฒนาสังคมมุสลิมในทุกพื้นที่ของประเทศไทยจึงต้องมีความเข้าใจว่าศาสนาอิสลามกับสังคมชาวมุสลิมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ ถึงแม้ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะเป็นคนกลุ่มน้อยในประเทศแต่เป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคนมุสลิมต่างก็มีบทบาทในการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับคนไทยทุกคน ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาประชาชนและสังคมมุสลิมของผู้มีอำนาจในภาครัฐไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีแนวคิด ทศนคติ และความเข้าใจที่ดีต่อพฤติกรรมในวิถีชีวิตของคนมุสลิม ประสานความร่วมมือ การยอมรับ จากทุกฝ่าย อย่างมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ บนความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติโดยรวม ในขณะเดียวกันคนมุสลิมเองต้องยอมรับกับความเป็นจริงของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและสามารถดำเนินชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลามในยุคโลกาภิวัตน์ โดยที่ยังรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมไว้อย่างเข้มแข็ง

มุฮัมหมัดอาลี มาลินี (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง มุสลิมใหม่ (มุอัลลัฟ) กับการปรับตัวหลังการเปลี่ยนศาสนา: กรณีศึกษา"จีนมุอัลลัฟในมาเลเซีย"ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของจีนมุอัลลัฟนั้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การปรับตัวในระดับส่วนบุคคลและการปรับตัวในระดับสาธารณะ การปรับตัวดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคมมาเลเซีย โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ปรากฏในสังคมมาเลเซียว่าแม้จะเปลี่ยนศาสนาเป็นมุสลิมแล้วแต่จีนมุอัลลัฟนั้นก็ยังดำรงความเป็นชาวจีนอยู่และในขณะเดียวกันจีนมุอัลลัฟก็ยังคงเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาต่อไปการ

ปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมและมีโครงสร้างภายในสังคมที่แตกต่างกัน อันจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

ต่อเหล็บ โอรัมหลง (2557: 120) ได้ศึกษาเรื่อง วิธีการตะวอะฮ์ของมุลนิฮ์สันติชน แกมมัลลัฟ พบว่า สาเหตุที่ทำให้มุอัลลัฟสนใจอิสลามมีดังนี้ แต่งงานกับมุสลิม มีเพื่อนเป็นมุสลิม มีแฟนเป็นมุสลิม มีความสนใจในอิสลาม และสมาชิกในครอบครัวเป็นมุสลิม

การดูแลมุอัลลัฟหลังจากเข้ารับอิสลามมีดังนี้ ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลือเป็นกันเอง ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น การเข้าค่ายมุอัลลัฟประจำปี จัดเลี้ยงอาหารให้กับมุอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับมุอัลลัฟ

ความเข้าใจอิสลามของมุอัลลัฟหลังจากเข้าร่วมโครงการอบรมมุอัลลัฟของมุลนิฮ์สันติชน

1) การปฏิบัติศาสนกิจของมุอัลลัฟหลังจากเข้าร่วมโครงการอบรมมุอัลลัฟสำหรับผู้ผ่านหลักสูตรที่มุลนิฮ์วางไว้สามารถปฏิบัติได้ดี เพราะมีการสอนภาคปฏิบัติพร้อมกับประเมินและมีการเรียนการสอนที่ชัดเจน

2) ความเข้าใจต่อหลักการศรัทธาในอิสลามของมุอัลลัฟถ้าผ่านเกณฑ์ที่มุลนิฮ์กำหนด สอบผ่านภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มุอัลลัฟสามารถเข้าใจได้ไม่แพ้มุสลิมเดิม สามารถที่จะพูดคุยกับคนอื่นได้ทั้งสามเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และคุณธรรมจริยธรรม สำหรับเรื่องความศรัทธาของมุอัลลัฟนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลึกเป็นเรื่องภายในจิตใจไม่สามารถหยั่งรู้ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สามารถจะช่วยให้มุอัลลัฟมีศรัทธาที่มั่นคงได้คือการอยู่ร่วมกับกลุ่มที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ^ﷻ มีส่วนช่วยมุอัลลัฟได้มาก

3) การปฏิบัติใช้หลักจริยธรรมอิสลามในชีวิตประจำวันในภาพรวมสามารถทำได้ อย่างที่มุอัลลัฟบางคนมีจรรยาบรรณที่ดีกว่ามุสลิมเดิม ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่ามุอัลลัฟยึดมั่นและเรียนรู้มากน้อยเพียงใดเพราะความศรัทธาจะเป็นปัจจัยทำให้เขามีจรรยาบรรณที่ดีงาม สำหรับอาจารย์ผู้สอนมีหน้าที่เป็นแบบอย่างและดูเอาเท่านั้น

จากการประชุมเครือข่ายมุอัลลัฟไทย ส่งเสริมและพัฒนาคุณเลววิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มุลนิฮ์อิสลามเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม นำโดย ดร.มนัส นานา ประธานมุลนิฮ์ ได้เปิดการประชุมเครือข่ายมุอัลลัฟไทย ครั้งที่ 2 ณ ห้องนานาชาติ ชั้น 1 ตึกคณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยอิสลามเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 เพื่อระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาปรากฏการณ์ผู้สนใจอิสลามในประเทศไทย วิถีชีวิตของมุสลิมใหม่ในปัจจุบัน การส่งเสริมและพัฒนามุสลิมใหม่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่าย ที่ประชุมได้รับเกียรติจาก ผศ.ดร.อับดุลเลาะห์ หนุ่มสุข ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี อ.ไพศาล พรหมยงค์ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสมุทรปราการ อ.สุชาติ สุวรรณดี ผู้แทนมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต รวมทั้งคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ แกนนำมุอัลลัฟไทย นักกิจกรรม ผู้แทนภาคอีสานและภาคเหนือ เข้าร่วมประชุมมากกว่า 35 องค์การ

ดร.มนัส ได้กล่าวว่า มุลนิฮ์เพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ก่อตั้งขึ้นเพื่อการเผยแผ่ทางด้านศาสนา การให้ความรู้ การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักศาสนาของผู้สนใจศาสนาอิสลาม

และมุสลิมใหม่ รวมทั้งการพยายามให้ความช่วยเหลือดูแลทั้งในด้านความรู้ หลักการดำเนินชีวิตตาม หลักการศาสนา อีกทั้งปัญหาด้านอาชีพ ครอบครัว ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มุลนิธิได้เชิญผู้มีความรู้ มีความศรัทธา ความสามารถ ในงานด้านการส่งเสริมความรู้ มาร่วมเป็นเครือข่าย โดยตั้งชื่อเครือข่าย ว่า “เครือข่ายมุอัลลัฟไทย”

การประชุมครั้งนี้ ทางมุลนิธิอิสลามเพื่อการศรัทธาฯ มีความคาดหวังให้การ ขับเคลื่อนเผยแผ่ทำความเข้าใจอิสลามเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มุสลิม ใหม่ ให้อยู่ในสังคมและศาสนาได้อย่างอุ่นใจ (M.Faozi, <https://tangnamnews.wordpress.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 19/10/63)

มุลนิธิเพื่อการศรัทธาและพัฒนาสังคม ร่วมองค์กรเครือข่ายกว่า 20 องค์กร จัดงาน "สู่ทางสายใหม่.. ทอรัคักใจ" เพื่อหารายได้ดูแลช่วยเหลือมุอัลลัฟ เนื่องจากทุกปี จะมีผู้เข้ารับอิสลาม จำนวนมาก อย่างไรก็ตามพบว่าหลังจากพี่น้องที่เข้ารับอิสลามแล้ว แต่จำนวนหนึ่งได้กลับไปสู่ศาสนา เดิม จึงมีดำริที่จะหาแนวทางรักษาผู้รับอิสลาม ต้องแสวงหาแนวทางในการดูแลมุอัลลัฟ โดยระยะยาว จัดตั้งเป็นเครือข่ายทั้งในและเชื่อมโยงกับต่างประเทศ กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้น วันที่18-19 กุมภาพันธ์ 2562 ณ มุลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย งามคำแหง ซอย 2

คุณคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักจุฬาราชมนตรี กล่าวว่า ในฐานะที่ตนเป็น หนึ่งในผู้ที่มารับอิสลามเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมา ต้องขอขอบคุณภรรยาและครอบครัวภรรยาที่ดูแลอย่างดี ทำให้ตนเรียนรู้อิสลามและอยู่ในแนวทางอิสลามมาตลอดชีวิต หลังจากเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม อยากให้ใช้คำนิยามคำว่า มุอัลลัฟ ที่เหมาะสมกว่านี้ เพราะคำว่ามุอัลลัฟ เสมือนเป็นการแบ่งแยกระหว่างมุสลิมเก่ากับมุสลิมใหม่ "ที่ผ่านมามีผู้เข้ารับอิสลามจำนวนมาก แต่เมื่อพวกเขาเข้ารับอิสลาม พบว่าคนที่ผลักดันเขาออกจากอิสลาม ส่วนหนึ่งมาจากมุสลิมด้วยกันเอง ดังนั้นจึงอยากให้พวกเราดูแล เขาอย่างจริงจัง"

นายคัมภีร์ กล่าวว่า อยากเรียกร้องให้พวกเราช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม เพราะการ เปลี่ยนจากจุดหนึ่งมาสู่จุดหนึ่งพวกเรามีความยากลำบากมาก เมื่อเขามาแล้วเราต้องดูแลเขาอย่าง จริงจัง จริงใจและต้องหาแนวทางว่าจะดูแลเขาอย่างไรให้เป็นรูปธรรมและเข้าถึงข้างในหัวใจเขาจริง ๆ (<http://www.thealami.com> สืบค้น เมื่อวันที่ 19/10/63)

ศิริพร ชันธสิทธิ์ (2549: 92) ได้ศึกษามุอัลลัฟมุสลิมปัจจัยและการปรับตัวของผู้ที่ เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม โดยได้ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะเปลี่ยนศาสนา จากศาสนาพุทธมาสู่ศาสนาอิสลาม และกระบวนการปรับตัวของบุคคลที่เปลี่ยนศาสนาเข้าสู่ สถานภาพใหม่ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาอิสลามนั้นประกอบไปด้วย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การแต่งงาน การรวมกลุ่ม การอบรมจากครอบครัว เป็นต้น และปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวตนหรือลักษณะนิสัยของบุคคล ประสบการณ์ในอดีต สภาวะร่างกาย เป็นต้น และหลังจากที่ เข้ารับอิสลามนั้นจะมีการปรับตัวเกิดขึ้น สามารถแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ กล่าวคือ การปรับตัวใน ด้านร่างกายและจิตใจ อาทิเช่น ความศรัทธาในพระเจ้า อาหาร การแต่งกาย การละหมาด เป็นต้น และการปรับตัวในด้านสังคม ซึ่งจะมีทั้งที่ผู้เข้ารับอิสลามปรับตัวเข้าหาและไม่ปรับตัวเข้าหาสังคม กับ สังคมปรับตัวเข้าหาผู้เข้ารับอิสลาม โดยที่การปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกันก็เพื่อที่จะลดความขัดแย้ง ความกดดัน หรือความเครียดให้กับผู้ที่เปลี่ยนศาสนากับสังคมที่นับถือศาสนาพุทธตลอดจนสังคมที่นับ

ถือศาสนาอิสลามเอง ส่วนในเรื่องของปัจจัยที่ทำให้เปลี่ยนศาสนากับการปรับตัวของผู้ที่เข้ารับอิสลาม นั้นอาจมีความแตกต่างกันออกไป โดยจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ อายุ เพศ วัย การศึกษา ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

สะลือรี วาลี และคณะ (2564: 80-87) ได้ศึกษา ต้นแบบการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านเศรษฐกิจชุมชนฐานรากโดยมีมัสยิดเป็นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยได้ศึกษาการจัดการดูแลช่วยเหลือคุณภาพชีวิตมุอัลลัฟของมัสยิดดารุลอามาน ตำบลเขาตุม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จำนวน 10 คน พบว่า “มุอัลลัฟหรือมุสลิมใหม่” ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการแต่งงานและมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีนัก บางคนเจอกันตามสถานบันเทิง ฉะนั้นทั้งสามีและภรรยาก็มีความรู้ในหลักการศาสนา น้อย บางครอบครัวผู้นำครอบครัวขาดความรับผิดชอบไม่ค่อยทำงาน บางครอบครัวผู้นำครอบครัวป่วยติดเตียง เป็นต้น สำหรับประเด็นเหล่านี้ทางมัสยิดดารุลอามานได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มมุอัลลัฟด้วยวิธีที่หลากหลาย แต่ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ด้วยการประสานงานให้ทีมงานทำ สนับสนุนอุปกรณ์เพื่อการประกอบอาชีพ บางครั้งก็ประสานผู้ใจบุญให้ความช่วยเหลือเป็นลักษณะส่วนตัว ส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือตามวาระ ได้แก่วันรายอ ชะกาตและชะกาต ฟิตเราะฮฺ บางครั้งก็จัดงานเลี้ยงน้ำชาเพื่อสร้างบ้าน สร้างห้องน้ำ เป็นต้น รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุอัลลัฟ มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกลุ่มบุคคลหลักที่รับผิดชอบ โดยเน้นการแก้ปัญหาเฉพาะกรณีด้วยการจัดสวัสดิการการช่วยเหลือของมัสยิดแก่มุอัลลัฟที่ไม่สามารถประกอบอาชีพหรือสามารถประกอบอาชีพแต่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว มีการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาจัดสรรให้ทุกเดือน ผลักดันกองทุนมัสยิดให้เป็นบัญชีธนาคารโดยมีการกิจหนึ่งที่มีหน้าที่เฉพาะในการดูแลผู้ด้อยโอกาส ทุกปีมีการจัดระดมทุนเพื่อมุอัลลัฟ และบริหารจัดการทรัพย์สิน วากัฟให้เกิดรายได้

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ (2562: 127-128) ได้ศึกษาเรื่องการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในประเทศไทย กรณีศึกษามุอัลลัฟในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน ผลจากการศึกษาพบว่า เกิดขึ้นจากการขยายตัวและเพิ่มจำนวนของ “มุอัลลัฟ” ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน ด้วยการแต่งงานระหว่างมุสลิมกับคนที่นับถือศาสนาต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งงานของมุสลิมกับผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ครอบครัว ชุมชนและสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ให้ความสำคัญกับมุอัลลัฟมากขึ้นด้วยความสนใจและใส่ใจในพฤติกรรมต่าง ๆ ของมุอัลลัฟที่อาจจะประพฤติปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามด้วยความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง จึงมีการเปิดการเรียนการสอนหลักการของศาสนาอิสลามให้กับมุอัลลัฟตามมัสยิดต่าง ๆ ผลจากการศึกษา 1) สาเหตุในการเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน พบว่า การแต่งงานเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชนต่างศาสนิกทั้งชายและหญิงเข้ารับอิสลาม เนื่องจากในบางครั้งทั้งคู่ทำงานในสถานประกอบการบริษัท ห้างร้านเดียวกัน ก่อให้เกิดความสนิทสนมกระทั่งกลายเป็นความรักและแต่งงานในที่สุด 2) ผลการศึกษาพื้นฐานการเรียนรู้หลักความเชื่อความศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรมและการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ พบว่า พื้นฐานการเรียนรู้ของมุอัลลัฟในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลามทำให้มุอัลลัฟละทิ้งความเชื่อในเรื่องไม่มีพระเจ้ามาสู่ความเชื่อในเรื่องการมีพระเจ้า ละทิ้งความเชื่อในเรื่องสังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิดมาสู่ความเชื่อในวันอาคิเราะฮฺและละทิ้งความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมมาสู่ความเชื่อในกฎสุภาวการณ์ของอัลลอฮ์ ﷻ และมุอัลลัฟมีความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติ

ที่เป็นมุขบัญญัติอิสลาม 5 ประการรวมถึงการปรับตัวและการสื่อสารอัตลักษณ์ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น มุอัลลัฟแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกศรัทธา ดังนั้นมุอัลลัฟกลุ่มที่เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและเต็มใจที่จะเข้ารับอิสลามมีการเรียนรู้เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกศรัทธาได้รวดเร็ว ส่วนมุอัลลัฟกลุ่มที่มีเหตุทำให้ตนเองต้องเข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อให้ตนเองและสามีหรือภรรยาอยู่ด้วยกันอย่างถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามนั้นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกศรัทธา ความสอดคล้องกันในการดำเนินชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์แบบอย่างจากท่านนบีมุหัมมัดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต 3) ผลการศึกษาการปรับตัวและการสื่อสารอัตลักษณ์ ความเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟมีความแตกต่างกัน เช่นการกล่าวคำปฏิญาณตนเพื่อเข้ารับศาสนาอิสลามเป็นข้อความภาษาอาหรับก่อนที่จะเข้าพิธีนิกะฮ์ (แต่งงาน) อย่างถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม มุอัลลัฟบางคนกล่าวคำปฏิญาณตนในวันที่จะทำการนิกาย บางคนกล่าวก่อนหน้านี้จะทำการนิกายเป็นระยะเวลาหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นการปรับตัวของมุอัลลัฟนั้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การปรับตัวในระดับส่วนบุคคลและการปรับตัวในระดับสาธารณะ การปรับตัวดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคมมุสลิม โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ปรากฏในสังคมมุสลิมว่าตนเองยังคงเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาตลอดไป สำหรับการดูแลมุสลิมใหม่หลังเข้ารับอิสลามนั้น พบว่า ผู้นำศาสนาได้เปิดอบรมหลัก สูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่มุสลิมใหม่ ในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อในอิสลาม นำไปสู่การศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวและศรัทธาต่อวันโลกหน้าอย่างแท้จริง ส่วนในหลักปฏิบัติศาสนกิจเบื้องต้นนั้น มุสลิมใหม่ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากผู้นำศาสนาในชุมชน ในการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ (1) การอาบน้ำละหมาด คือ การชำระล้างอวัยวะส่วนต่าง ๆ ด้วยน้ำตามบัญญัติศาสนา ก่อนทำพิธีละหมาด (2) การปฏิบัติละหมาด คือ การกราบไหว้และนมัสการต่อพระเจ้า 5 เวลา ได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า เวลากลางคืน และเวลารุ่งอรุณ และการถือศีลอด 1 เดือน คือ ในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลามทั้งหมด 12 เดือนโดยงดเว้นจากการกิน การดื่ม การร่วมประเวณีนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งตะวันลับขอบฟ้า อย่างไรก็ตามแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกศรัทธา และนำสู่การปฏิบัติ

ยุทธนา เกื้อกุล (2560: 161) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พบว่า คุณลักษณะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแบบฉบับอิสลามออกเป็น 8 ด้านหลักที่สำคัญ ดังนี้ 1) การศรัทธา (อีมาน) 2) การทำความดี (อิบาดะฮ์) 3) คุณธรรมจริยธรรม (อัคลาก) 4) สติปัญญา 5) จิตใจ (นัฟส) และจิต วิญญาน (รูห) 6) ร่างกาย 7) สังคม และ 8) ทักษะด้านอาชีพ คุณลักษณะทั้ง 8 ด้านหลักที่สำคัญในการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น ต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ของผู้ปกครอง และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปลูกฝังและบ่มเพาะให้มีความพร้อมในแต่ละด้าน การมองพัฒนาการทั้ง 8 ด้านหลักสำคัญดังกล่าว ต้องมองอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้าน มิได้มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจทำให้ขาดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ผู้ปกครอง และองค์กรมุสลิมต่าง ๆ ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ (อิกลาศ) และหวังความพึงพอใจจากพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ตามกรอบและความรับผิดชอบของแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย ต้องพยายามทำให้ดีที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

1.2.5 บทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิรศักดิ์ โสเภสน์ เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และมณีนมัย ทองอยู่ (2551: 63-68) ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง นูรุลอิมานและกระบวนการสร้างชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอีสาน วารสารสังคมกลุ่มน้ำโขง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2551 พบว่า กระบวนการสร้างชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอีสานถูกสร้างขึ้นด้วยกลไกสำคัญต่าง ๆ ประกอบด้วยกัน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง คือการสร้างคุณค่าและความศรัทธาร่วมกัน โดยผ่านการใช้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม บทบาทของมัสยิด ซึ่งกลไกเหล่านี้ได้นำมาสู่การรวมกลุ่มของชุมชนมุสลิมบนพื้นฐานความศรัทธาร่วมกัน ส่วนที่สอง คือ การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นผ่านภาพลักษณ์ทางกายภาพเพื่อให้ความเป็นมุสลิมมีความเด่นชัด อัตลักษณ์บางประการที่เห็นเด่นชัดในกายภาพ ทั้งสามระดับ ดังต่อไปนี้

1) ระดับบุคคล ที่สำคัญคืออัตลักษณ์การแต่งกายตามหลักการอิสลาม โดยเฉพาะสตรีมุสลิม กล่าวคือ การสวมชุดฮิญาบ ซึ่งในทางกายภาพแล้วจะเห็นถึงความชัดเจนที่แปลกแยกจากการแต่งกายของสตรีทั่วไป เพราะฉะนั้นอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิมเป็นประเด็นที่สตรีมุสลิมได้ให้คุณค่าอย่างสูงส่ง ดังนั้นถึงแม้ในชุมชนจะพบว่าสตรีมุสลิมที่คลุมฮิญาบอาจดูบางตา แต่ก็สรุปได้ว่า สตรีมุสลิมส่วนใหญ่ได้มีความตั้งใจ พยายามและปรารถนาที่จะแต่งกายตามคำสอนของอิสลามอย่างเคร่งครัด แต่ถึงอย่างไรฮิญาบไม่ว่าสตรีจะแต่งในขณะที่อยู่เฉพาะบริเวณมัสยิดหรือกลุ่มครูสอนศาสนาที่จะพยายามเป็นแบบอย่างในการสวมฮิญาบก็ได้กลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่แสดงออกทางกายภาพอย่างเด่นชัดในที่สุด

2) ระดับครอบครัว ครอบครัวมุสลิมทุกครอบครัวจะมีการตั้งชื่อลูกหลานของตนเองด้วยภาษาอาหรับอีกชื่อหนึ่ง เพราะบางคนอาจจะมิชื่อที่เป็นทางการเป็นภาษาไทยอยู่แล้ว เช่น ชื่อไทยชื่อ สัญญา แต่ชื่อมุสลิม ชื่อ มูร้อด เป็นต้น แต่บางครอบครัวจะนิยมใช้ชื่อมุสลิมในการตั้งชื่อที่เป็นทางการในเวลาเดียวกัน เช่น ฟาริดา มูนา วิณา เป็นต้น ซึ่งชื่อดังกล่าวเป็นที่สื่อสารถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่สามารถแยกออกจากกลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างชัดเจน และที่สำคัญมีชื่อมุสลิมติดตัว ก็ถือเป็นสิ่งที่ย้ำเตือนให้มุสลิมมีจิตสำนึกความเป็นมุสลิมอยู่ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน เพราะการตั้งชื่อมุสลิมเป็นผลพวงมาจากหลักคำสอนอิสลามที่ว่า เมื่อมุสลิมตายไป ครั้งเขาต้องไปเข้าเฝ้าพระเจ้า เขาจะได้รับการเรียกขานด้วยชื่อที่ดีที่สุด หรือมุสลิมต้องเรียกชื่อที่วิจิตรที่สุดของมุสลิมด้วยกัน นอกจากนี้ทุกครอบครัวจะมีสัญญาณทางศาสนาปรากฏอยู่ตามที่อยู่อาศัย เช่น การมีปฏิทินอิสลามเพื่อคำนวณเวลาละหมาด กำหนดวันสำคัญทางศาสนาแขวนไว้ข้างฝาบ้าน มีอักษรภาษาอาหรับบางโองการจากคัมภีร์อัลกุรอาน พระนามอัลลอฮ์ ﷻ นามศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ ประดับไว้ที่บ้านในรูปแบบที่แตกต่างกันไป บางบ้านอยู่ในรูปของผ้าพรม ขวดแก้ว จาน ชาม สติกเกอร์ เป็นต้น ในชุมชนมุสลิมยังมีสัญลักษณ์เหล่านี้ปรากฏรวมทั้งรูปดาวเดือนที่เป็นสัญลักษณ์ทั่วไปของมุสลิมก็มีปรากฏให้เห็น ไม่เว้นแต่รถยนต์ของครอบครัวด้วยมุสลิมที่มีการประดับด้วยอักษรอาหรับ ติดไว้ที่ตัวรถ เป็นต้น

3) ระดับชุมชน กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนมุสลิมมัสยิดนูรุลอิมานและการมีสุสานมุสลิมคือการสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมที่แท้จริงของชุมชนมุสลิมอยู่แล้ว แต่ในทำนองเดียวกัน

ร้านอาหารอิสลาม ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์และเป็นกลไกที่สำคัญที่นำมาสู่การสร้างอัตลักษณ์ของมุสลิมในชุมชนแห่งนี้ เนื่องจากว่าร้านอาหารอิสลามถ้าพิจารณาจากสภาพภายในร้านจะพบว่ามีารตกแต่งประดับประดาด้วยอักษรอาหรับบางตอนของโองการคัมภีร์อัลกุรอาน พระนามอัลลอฮ์ ﷻ นามศาสนาฮุตัมหมัด ﷺ ปฏิทินอิสลาม ติดไว้ตามฝาผนังของร้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นมุสลิม นอกจากร้านอาหารจะให้บริการอาหารอิสลามแก่มุสลิมในชุมชนหรือมุสลิมที่เดินทางมาจากชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะพบว่าชาวมุสลิมที่เดินทางมาจากที่อื่น ๆ เมื่อมาถึงชุมชนมัสนิดนูรอันอิมานจะเข้าแวมัสยิดเป็นกิจกรรมแรกแล้วจากนั้นก็มักจะถามหาร้านอาหารอิสลามและท้ายที่สุดก็จะมาซื้ออาหารอิสลามที่ร้านมุสลิม ในทำนองเดียวกันร้านอาหารยังมีกฎข้อห้ามว่า จะไม่จำหน่ายอาหารประเภทเนื้อสุกร และห้ามการนำสุรา ของมีเมาบริโภคภายในร้าน ด้วยเหตุนี้ร้านอาหารอิสลาม จึงกลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมในระดับชุมชนมุสลิมนูรอันอิมานในที่สุด

สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัดน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน (2558: 317) ได้เขียนบทความ เรื่องเปลี่ยนศาสนา คือเปลี่ยนวิถีชีวิต: กระบวนการปรับตัว ของผู้หญิงอีสานชาวพุทธสู่การเป็นมุสลิม วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ปีที่ 60 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวของผู้หญิงไทยอีสานที่เปลี่ยนศาสนาจากพุทธเป็นอิสลาม ผลการศึกษา มุอัลลัฟมีความเครียดจากการเปลี่ยนศาสนาแต่สามารถเปลี่ยนผ่านจากการเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นมุสลิมได้โดยที่ไม่มีปัญหาสุขภาพจิต โดยการเปลี่ยนจากชาวพุทธเป็นมุสลิมคือ การเปลี่ยนวิถีชีวิต ทั้งนี้มีกระบวนการปรับตัวแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะคิดเปลี่ยน ระยะที่ 2 ระยะเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ และระยะที่ 3 ระยะการคงอยู่กับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นยังพบว่าการ เปลี่ยนผ่านเป็นไปได้ดีเมื่อได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม โดยมีปัจจัยต่อความสำเร็จในการปรับตัวของมุอัลลัฟใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล ได้แก่ มีความศรัทธาในพระเจ้า มีลักษณะนิสัยเปิดเผย ไม่มีภาวะพึ่งพา และใช้กลไกป้องกันทางจิตที่เหมาะสม 2) ระดับครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวเดิมเข้าใจและครอบครัวใหม่ต้อนรับ และ 3) ระดับชุมชน ได้แก่ สังคมอิสลามไม่ปิดกั้น และชุมชนมุสลิมเกื้อหนุน ดังนั้นการเปลี่ยนศาสนาเป็นความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะวิกฤตทางอารมณ์ แต่กระบวนการปรับตัวที่เหมาะสมทำให้การเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นมุสลิมได้อย่างไม่มีปัญหาสุขภาพจิต แต่ก็มีคามกดดันที่ต้องปรับตัวและต้องการแรงสนับสนุนทางสังคม บุคลากรสุขภาพสามารถเป็นแรงสนับสนุนในการปรับตัวได้โดยการเสริมสร้างสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมให้ตนเอง

กีฬละห์ ดารากัย (2564: 66) ได้เขียนบทความ เรื่อง การปรับตัวของผู้หญิงมุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) กลุ่มตำบลลิข วารสารปณิธาน ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 พบว่า เริ่มต้นด้วยการปรับตัวในเรื่องหลักความเชื่อพร้อมกับศึกษาหลักคำสอนวิถีปฏิบัติของศาสนาใหม่จากบุคคลแวดล้อม ชุมชน และศูนย์การศึกษาอิสลามโดยอาศัยระยะเวลาและวิธีการปรับตัวตามบทบาทและสถานการณ์ ทั้งนี้ภูมิหลังมีผลต่อการปรับตัวเช่นกันสิ่งที่ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมของผู้หญิงมุอัลลัฟกลุ่มตำบลลิข คือการปรับตัวทางด้านการแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม การปรับตัวในฐานะสะกัฎ ภรรยา มารดา การรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวเดิม และการปฏิบัติจริยวัตรที่เคร่งครัดโดยขัดเกลาตัวเองให้สอดคล้องกับกฎของกลุ่มตำบลลิข และกลุ่มมัสนิดนูรอันอิมาน ผู้หญิงมุอัลลัฟมีความกังวลเรื่องการทำความเข้าใจกับครอบครัวเดิม เพราะพวกเขาเธอจำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์ไว้ในฐานะลูกสาว บางครอบครัวไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนศาสนา และมีการคัดค้านอย่างรุนแรง แต่บางครอบครัวมีเพียงการ

ตั้งข้อสงสัยและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการอธิบายและทำความเข้าใจโดยผู้หญิงมุสลิมแต่ละคนจะใช้วิธีการสร้างความเข้าใจและรักษาความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และบริบทชีวิตของแต่ละคน

ปริญญ์ ประหยัดทรัพย์ (2562: 95-96) ได้เขียนบทความ เรื่อง การดูแลมุสลิมใหม่ในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันหลังเข้ารับอิสลาม วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2562 พบว่า ผู้นำศาสนาได้เปิดอบรมหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่มุสลิมใหม่ ในเรื่องหลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักความเชื่อในอิสลาม นำไปสู่การศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวและศรัทธาต่อวันโลกหน้าอย่างแท้จริง ส่วนในหลักปฏิบัติศาสนกิจเบื้องต้นนั้น มุสลิมใหม่ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากผู้นำศาสนาในชุมชน ในการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ (1) การอาบน้ำละหมาดคือการชำระล้างอวัยวะส่วนต่าง ๆ ด้วยน้ำตามบัญญัติศาสนาจนกว่าทำพิธีละหมาด (2) การปฏิบัติละหมาด คือ การกราบไหว้และนมัสการต่อพระเจ้า 5 เวลา ได้แก่ เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า เวลากลางคืนและเวลารุ่งอรุณ และการถือศีลอดหนึ่งเดือน คือในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลามทั้งหมด 12 เดือนโดยงดเว้นจากการกิน การดื่ม การร่วมประเวณีนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งตะวันลับขอบฟ้า อย่างไรก็ตามแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้เร็ว บางคนต้องใช้เวลาเพื่อให้ตนเองเกิดความศรัทธา และนำไปสู่การปฏิบัติ

มนูญ โต๊ะอาจ (2561) ได้เขียนบทความเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม ในวารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 21 ฉบับที่ 29 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561 พบว่า ข้อมูลที่ได้จากมุสลิมในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งมุสลิมต้องให้ความตระหนักและเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงจนสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมได้ และเป็นเรื่องจำเป็นที่มุสลิมทุกคนต้องได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามโดยอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในครอบครัว ในชุมชน และในสังคมมุสลิมของมุสลิมเอง ทั้งนี้การรักษาความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยการปรับทัศนะ แนวคิดของตนเองที่มีอยู่เดิมด้วยการศึกษาเรียนรู้หลักศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มุสลิมต้องให้ความสำคัญ สิ่ง que ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตนเองก็คือความสงบสุขแต่การที่คนหลายกลุ่มมีความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อถือมาอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม การประเพณีและปฏิบัติด้วยความเคร่งครัดในศาสนาย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้างแต่ในความขัดแย้งนั้นก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ วิธีการแก้ไขปัญหาในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป และเมื่อทุกคนในสังคมนำหลักศาสนาที่ตนเองนับถือมาเป็นวิถีการดำเนินชีวิตไม่เบียดเบียนดูหมิ่นดูแคลนกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกันก็จะเกิดความสันติสุขขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคม ความแตกต่าง ความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น และอับดุลเลาะ หนู่มสุข (2564: 136) ได้นำเสนอบทความ เรื่อง สภาพการปรับตัวของครอบครัวมุสลิม:กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดยามีอุลมุตะเก็น (ลำสาลี) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในการประชุมวิชาการด้านอิสลามศึกษาการประชุมวิชาการระดับชาติด้าน

อิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษาครั้งที่ 6 ณ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า การปรับตัวของครอบครัวมุสลัมสามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ ความศรัทธา ด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา ด้านความสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิถีการดำเนินชีวิต โดยสาเหตุของการเปลี่ยนมาสู่ศาสนาอิสลาม ตั้งต้นจากความประทับใจในตัวบุคคล กล่าวคือ ลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพการแสดงออกของมุสลิมเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดให้บุคคลต่างศาสนิกมีความสนใจเรียนรู้มิติอื่น ๆ ของศาสนาอิสลาม สำหรับศาสนาอิสลามความศรัทธาในจิตใจ และการแสดงออกเชิงพฤติกรรมจำเป็นต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นเมื่อบุคคลหนึ่งศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระผู้เป็นเจ้าและท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์แล้ว แนวทางต่าง ๆ ที่ถูกนำมาจะต้องมีระบบระเบียบจำเป็นต้องปรับความคิดให้ทุกมิติของชีวิตอยู่ในแนวทางที่พระองค์ทรงพึงพอใจ ซึ่งด้วยข้อจำกัดของการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และอุปสรรคภายในของแต่ละครอบครัว ทำให้มุสลัมส่วนใหญ่ยังคงประสบกับความยากลำบากในการปรับตัว การที่มุสลัมจะสามารถอ่านอัลกุรอานได้ถูกต้อง ละหมาดครบ 5 เวลา ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน จำเป็นต้องมีฐานความรู้ความเข้าใจจากคำสอนศาสนา นอกจากนี้บรรยากาศและการช่วยเหลือของบุคคลรอบข้างเป็นส่วนสำคัญที่จะหนุนให้มุสลัมปฏิบัติตามเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ได้ การสนับสนุนจากสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการคำนึงช่วยเหลือให้มุสลัมสามารถยืนหยัดศรัทธาและผ่านพ้นบททดสอบหลากหลายรูปแบบที่ต้องเผชิญได้

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ และอับดุลเลาะ หนุ่มสุข (2561: 128) ได้นำเสนอบทความเรื่อง การเข้ารับอิสลามของมุสลัมในชุมชนมุสลิมพื้นที่ชายฝั่งอันดามันจังหวัดภูเก็ต ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 ประจำปี 2561 ณ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชน คือ อิหม่าม ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นสักขีพยานในการปฏิญาณตนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและการแต่งงานในจังหวัดภูเก็ต การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิกในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่สาเหตุจากการแต่งงาน และในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาการแต่งงานระหว่างมุสลิม หรือมุสลิมะฮ์เดิมกับมุสลัม มีถึงหมู่บ้านละ 10-20 คนซึ่งจำนวนนี้จะใกล้เคียงกับจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ชายฝั่งอันดามันได้แก่จังหวัดระนอง พังงา กระบี่และตรังเช่นเดียวกัน 2) การเรียนรู้พื้นฐานหลักความเชื่อ ความศรัทธา หลักปฏิบัติและหลักจริยธรรม รวมถึงการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลัมในจังหวัดภูเก็ตนั้น บริบทของชุมชนมุสลิมทั้งในจังหวัดภูเก็ตในสามอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอถลาง และอำเภอกะทู้ นั้น มีความสอดคล้องกันในการดำเนินชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามแนวทางอะอฺลิสสุนนะฮ์อัลญะมาอะฮ์ โดยยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์แบบอย่างจากท่านนบีมุฮัมมัดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และ 3) การปรับตัวของมุสลัมนั้นแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ การปรับตัวในระดับส่วนบุคคลและการปรับตัวในระดับสาธารณะ การปรับตัวดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคมมุสลิม โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ปรากฏในสังคมมุสลิมว่าตนเองยังคงเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาตลอดไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัมขององค์กรมุสลิมยังไม่ปรากฏที่เป็นรูปธรรม ขาดความต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนศาสนาของมุสลัมมีความยากลำบากและบททดสอบที่แตกต่างกัน เมื่อผู้ที่เข้ารับอิสลามมาแล้วต้องดูแล ให้ความช่วยเหลือ และสร้างอัตลักษณ์มุสลิมอย่างจริงจัง จริงใจ ต้องหา

แนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมให้เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้จริง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบขององค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.4 ความสำคัญและประโยชน์การวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม
2. ได้ทราบถึงรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นรูปแบบในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมุสลิมที่เกี่ยวข้องในสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สามารถพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือมุสลิมขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุสลิมอันจะเป็นผลให้สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของมุสลิม ความเป็นมาและโครงสร้างขององค์กรมุสลิมต่อการช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมและการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรมุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดองค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ และจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 10 แห่ง ประกอบด้วย
 - 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี
 - 2) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา

- 3) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
- 4) มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
- 5) ชมรมมูอัลลัฟมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี
- 6) ชมรมอิมาม อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส
- 7) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
- 8) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน
- 9) มูลนิธิสันติชน
- 10) มูลนิธิรักมนุษยชาติ
3. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร และหัวหน้าที่ได้รับผิดชอบฝ่ายมูอัลลัฟ
4. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 1) การละหมาด 2) การถือศีลอด 3) จ่ายซะกาต 4) การส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว 5) การทักทาย 6) อาหาร และ 7) การแต่งกาย
5. ด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ คือ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

- ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้
1. การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทยและศัพท์ด้านอิสลามศึกษาผู้วิจัยจะใช้ของมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี
 2. การปริวรรตอักษรอังกฤษ -ไทยผู้วิจัยจะใช้ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันสหรัฐอเมริกา
 3. การแปลความหมายคัมภีร์อัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้ความหมายที่แปลเป็นภาษาไทยโดยสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับที่พิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ ฮ.ศ.1419
 4. การแนะนำชื่อบุคคลสถานที่ผู้วิจัยจะใช้ภาษาไทยพร้อมกับใช้ภาษาอังกฤษภายในวงเล็บ
 5. การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-Date) โดยจะระบุชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ (...) ทั้งนี้หากผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลสำคัญที่ควรอ้างอิงเพิ่มเติมผู้วิจัยก็จะใช้วิธีการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote)
 6. การขยายความคำศัพท์เฉพาะและสถานที่ในอดีตที่สำคัญ ๆ ผู้วิจัยจะอธิบายไว้ในวงเล็บหรือเชิงอรรถ
 7. ประวัติย่อของบุคคลที่สำคัญผู้วิจัยจะเขียนประวัติโดยสังเขปไว้ในเชิงอรรถ
 8. การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮ์และลำดับอายะฮ์

9. การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างตัวบทหะดีษและคำแปลพร้อมระบุชื่อผู้บันทึกปีพิมพ์หมายเลขหะดีษหากหะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิมผู้วิจัยจะไม่ระบุระดับของหะดีษส่วนหะดีษที่บันทึกโดยผู้อื่นจะระบุระดับของหะดีษ

10. การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวมและจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

11. ข้อมูลที่ได้จากหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยจะอ้างถึงด้วยวิธีการเขียนนามปีโดยมีชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

1. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮฺวะตะอาลา” ซึ่งมีความหมายว่า “พระองค์ทรงมหาบริสุทธิ์และสูงส่งยิ่ง” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวยกย่องและสรรเสริญพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่ได้เฝ้านามพระองค์

2. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คืออัลลอฮฺอะลียะฮฺซะลัม” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวยกย่องท่านนบีหมัมมัดหลังจากที่ได้เฝ้านามของท่าน

3. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮฺ” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงพึงพอพระทัยแก่เขา” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวให้เกียรติบรรดาเศาะหาบะฮฺผู้ซึ่งได้ชีวิตร่วมสมัยกับท่านศาสดา

4. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮุม” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงพึงพอพระทัยแก่พวกเขา” เป็นคำสุภาพที่มุสลิมใช้กล่าวให้เกียรติบรรดาเศาะหาบะฮฺผู้ซึ่งได้ชีวิตร่วมสมัยกับท่านศาสดา

5. สัญลักษณ์ ﷺ อ่านว่า “อะลียิ อัสสลาม” เป็นคำขอพรแด่นบีท่านหนึ่งของนบีหมัมมัด ที่แปลว่า ขอให้พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ความดี สันติสุขต่อเขา

6. ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

7. ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

8. (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนรายการอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

9. “.....” สัญลักษณ์คำพูด ใช้สำหรับการอ้างประโยคหรือคำพูดของนักวิชาการ

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการทำให้มุอัลลัฟมีอัตลักษณ์มุสลิมอันเกิดจากการช่วยเหลือขององค์กรมุสลิมที่หลากหลายที่มาดำเนินการอย่างมีระบบ

องค์กรมุสลิม หมายถึง องค์กรของเอกชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น มูลนิธิ

สันติชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร มูลนิธิรักมนุษยชาติจังหวัดเชียงราย ชมรมมูอัลลัฟอีสาน จังหวัดอุดรธานี มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมจังหวัดปัตตานี เป็นต้น

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวตนหรือภาพลักษณ์ของแต่ละคน มุมมองที่มองตัวเองว่าเขาคือใครและอยากรจะให้คนอื่นเห็นเราแบบไหน แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว มาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งสัญชาติ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม ชุมชน เพศและอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะตัวเกิดจากการเรียนรู้ จากการได้มีปฏิสัมพันธ์ พูดคุยกับคนอื่นในสังคมนั้น ๆ

อัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกความหมายของการเป็นมุสลิม ซึ่งเริ่มจากการศรัทธาที่ถือว่าจักรวาล โลก สรรพสิ่ง และสรรพชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป โดยพระประสงค์และอำนาจแห่งอัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้าเพียงหนึ่งเดียว และรวมถึงหลักการปฏิบัติการณ์ของอิสลาม ได้แก่ การละหมาด การซะกาต การถือศีลอด และหลักคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การแต่งกาย การทักทาย เป็นต้น

มูอัลลัฟ หมายถึง ผู้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามหรือผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมโดยกำเนิด ในงานวิจัยนี้หมายถึง คนไทยที่เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาเดิมที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลามและมาเข้ารับศาสนาอิสลามด้วยเหตุผลเพื่อการสมรสโดยที่ไม่ได้สนใจในศาสนาอิสลามมาก่อนและเมื่อมาพบคนที่เป็มุสลิมจนเกิดความรักใคร่และต้องการที่จะแต่งงานด้วยจึงจำเป็นต้องเข้ารับศาสนาอิสลามและอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุสลิม หมายถึง ผู้นับถือศาสนาอิสลามที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

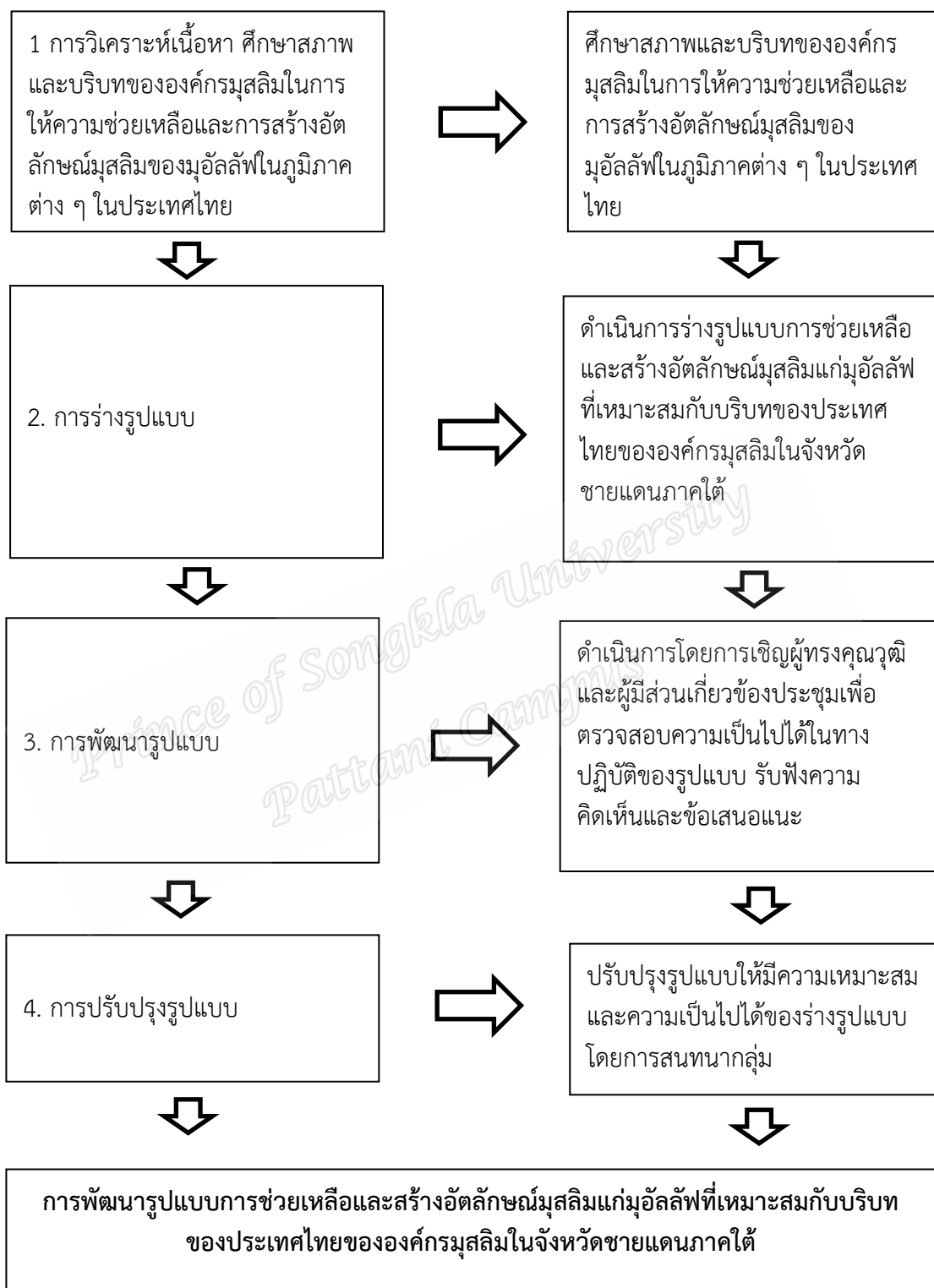
จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยทั้งในด้านศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวันในการวิจัยครั้งนี้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

บริบท (context) หมายถึง สภาวะการณ์ที่แวดล้อม เงื่อนไขต่าง ๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บริบทรวมถึงสภาพภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ของแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟ และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและบริบทองค์กรมุสลิมในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ปรากฏดังภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมสันติกลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมามอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ

2) การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาภาคสนามและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) การประชุมการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขั้นตอนการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการเชิญผู้มีเชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในการประชุมเป็นการประชุมเพื่อสนทนาคำแนะนำหรือเน้นการให้ข้อมูลการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยดำเนินการดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการจัดประชุม คือ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) การคัดเลือกผู้เข้าประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมไว้ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในรูปแบบองค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 3) การดำเนินการประชุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้
 - 1.การนำเสนอรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสร้างรูปแบบ
 2. ดำเนินการรับฟังความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
 - 4) ปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขั้นตอนนี้จะเป็นการนำข้อเสนอแนะจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สมบูรณ์

1.10 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นการศึกษาความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย พัฒนารูปแบบองค์กรมุสลิมการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.10.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

1.10.1.1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Nastasi and Schensul (2005: 117-195) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 5-30 คน พิจารณาถึงความอึดตัวของข้อมูล ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น 30 คน จาก 10 องค์กรมุสลิม และกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครที่เข้าและออกจากการวิจัย ดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน
- 2) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ ดำรงตำแหน่งประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

3) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน เลขาธิการ และหัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน

4) มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 ท่าน

5) ชมรมมุอัลลัฟมัศยิดกลางจังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

6) ชมรมอิมาม อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

7) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

8) มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

9) มูลนิธิสันติชน โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 ท่าน

10) มูลนิธิรักมนุษยชาติ โดยเจาะจงผู้มีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการ หัวหน้าฝ่ายมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน

สำหรับเกณฑ์การเลือกองค์กรมุสลิมที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เป็นองค์กรมุสลิมที่ได้รับการยอมรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ/หรือ 2) เป็นองค์กรมุสลิมที่ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ส่วนเกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ดำรงตำแหน่งประธานและหัวหน้าฝ่ายดูแลมุอัลลัฟไม่น้อยกว่า 2 ปี และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่ 2) ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายดูแลมุอัลลัฟไม่น้อยกว่าสองปี และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งอยู่หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

ผู้วิจัยจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน (คน)
1	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี	3
2	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา	3
3	สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส	3
4	มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี	3
5	ชมรมมุสลิมสยามจังหวัดปัตตานี	4
6	ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	2
7	มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอบะนัง จังหวัดปัตตานี	2
8	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน	4
9	มูลนิธิสันติชน	2
10	มูลนิธิรักมนุษยชาติ	4
รวมทั้งสิ้น		30

1.10.1.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

การจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง (Krueger & Mary, 2000) ในการประชุมเป็นการประชุมเพื่อสนทนาระหว่างการให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยนำเสนอรูปแบบที่ยกสร้างขึ้นและให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น มาปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.10.1.3 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมกับแนบแบบชี้แจงสำหรับอาสาสมัครโครงการวิจัยและผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลโดยก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งโดยกระบวนการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะวิทยากรอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเป็นเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย และให้ผู้ให้ข้อมูลหลักลงชื่อยอมรับ รวมทั้งเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1) เกณฑ์การคัดออกของผู้ร่วมการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ร่วมการวิจัยไม่สะดวกเข้าร่วมในการทำกิจกรรมสนทนากลุ่ม หรือตอบแบบสัมภาษณ์ไม่ครบตามที่ได้กำหนดไว้ใน การวิจัย

2) เกณฑ์การถอนตัวของผู้ร่วมการวิจัย การเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดย ความสมัครใจ หากผู้ร่วมวิจัยไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้ว ท่านสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขอถอนตัวออกจากการวิจัยจะไม่มีผลแต่อย่างใด ผู้ทำวิจัยอาจถอนผู้ร่วมการวิจัยออกจากการเข้า ร่วมการวิจัย เพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย หรือเมื่อผู้สนับสนุนการวิจัยยุติการดำเนินงานวิจัย หรือ ในกรณีผู้ร่วมการวิจัยไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัย

3) เกณฑ์การยุติการวิจัย คือ กรณีที่เกิดอันตรายหรือผู้ร่วมการวิจัยได้รับบาดเจ็บ จากการเข้าร่วมวิจัย และผู้มีอำนาจอนุมัติยุติการวิจัย

4) การปฏิบัติของผู้ร่วมการวิจัยขณะที่ร่วมในการทำวิจัย คือ การเข้าร่วมใน การศึกษาครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ และให้ข้อมูลของท่านแก่ผู้ทำวิจัยด้วยความสัตย์จริง ข้อมูลที่ ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ และจะไม่มี ผลกระทบใด ๆ ต่อท่านไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะมีประโยชน์เฉพาะการศึกษาเท่านั้น

1.10.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือ และการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรูปแบบขององค์กร มุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (Semi Standardized Interview) เป็น การสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวข้อคำถาม (Guideline) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นคำถามปลายเปิด โดยยึดมาจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมใน ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัต ลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นสภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็นผู้บริหารองค์กรมุสลิมในการ ช่วยเหลือมุสลิม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความ ช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.10.3 การสร้างเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตาม ขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลและแนวทางในการร่างแบบสัมภาษณ์ตามจุดประสงค์ของการวิจัย

2) ร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) ส่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาประเด็นเนื้อหาของข้อคำถาม ตรวจสอบความถูกต้อง รูปแบบการใช้ภาษา ความเชื่อมโยงกับประเด็นคำถาม ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์

1.10.4 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้หาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาคุณภาพว่าข้อคำถามแต่ละข้อความสอดคล้องระหว่างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์กับประเด็นหลักของวัตถุประสงค์การวิจัย และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งข้อคำถามดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยต่อไป

1.10.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีวิธีการดังนี้

1) รวบรวมอายุชะฮัดกูรอ่าน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิมแนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ นิยามของมุอัลลัฟ มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการเข้ารับอิสลาม ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ อัตลักษณ์ของมุสลิม และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบเพื่อวิเคราะห์กรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ข้อมูลภาคสนาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยนำหนังสือขอความร่วมมือผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟขององค์กรมุสลิมที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบลูกโซ่ โดยเริ่มจากการค้นหากลุ่มตัวอย่างที่ตรงกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในการวิจัย เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงสอบถามกลุ่มตัวอย่างถัดไป จนกระทั่งได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลครบตามจำนวนที่ต้องการ จำแนกเป็นสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลัฟมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมไว้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างไม่เป็นทางการ มีการเปิดประเด็นการสนทนาที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้าและมีการปรับประเด็นอื่นเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-face Contract) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ณ สำนักงานของผู้ให้ข้อมูลหลักหรือสถานที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ อาศัยการสนทนาซักถามระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์, 2557: 198) ในขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสังเกต การใช้เอกสารและการบันทึกเสียงประกอบในการตอบคำถามด้วย จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) การประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือในการประชุมจากงานบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ยื่นต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการแบบเจาะจงตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่ม โดยได้จัดเตรียมรูปแบบที่ได้ยกร่างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และนำข้อมูลวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

1.10.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอิงตามกรอบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยเช่นกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน (อัญญา พลตเปลื้อง, 2013) ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการถอดเทปที่ได้ทำการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ทำการตรวจสอบข้อมูล และอ่านข้อมูลที่ถอดเทปเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกไว้เพื่อการตรวจสอบเบื้องต้น

2) สร้างความเข้าใจความหมายที่ได้จากการถอดเทป ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญ

3) วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภท จัดกลุ่มตามความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูล

4) พิจารณาแต่ละประเด็นและความหมายของคำ และ

5) การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมายที่สามารถอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.10.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งปรากฏในภาพประกอบที่ 2 ดังต่อไปนี้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพประกอบที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลที่ได้รับ
ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิด การช่วยเหลือและสร้างอัต ลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ	ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลผ่านวิเคราะห์การ ช่วยเหลือและสร้างอัต ลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ขั้นที่ 2 การสร้างกรอบ แนวคิดในการวิจัย	การสังเคราะห์เอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	กรอบแนวคิดการช่วยเหลือ และสร้างอัตลักษณ์มุสลิม แก่มุอัลลัฟ
ขั้นที่ 3 การศึกษาภาคสนาม เกี่ยวกับศึกษาสภาพและ บริบทขององค์กรมุสลิมใน การให้ความช่วยเหลือและ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ใน ประเทศไทย	สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและ วิเคราะห์ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์	ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและ บริบทขององค์กรมุสลิมใน การให้ความช่วยเหลือและ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิม แก่มุอัลลัฟในภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย
ขั้นที่ 4 การสร้างรูปแบบการ ช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์ มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสม กับบริบทของประเทศไทย ขององค์กรมุสลิมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้	สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและ วิเคราะห์ข้อมูลจากการจัด ประชุมผู้เชี่ยวชาญและ ผู้ทรงคุณวุฒิ	รูปแบบการช่วยเหลือและ สร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมกับ บริบทของประเทศไทยของ องค์กรมุสลิมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้
ขั้นที่ 5 การสรุปและนำเสนอ รายงานการวิจัย	สรุปและปรับปรุงแก้ไข	รายงานการวิจัยฉบับ สมบูรณ์

จากภาพประกอบที่ 2 ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ โดยการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารตามประเด็น ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม
 - 1.1) ความหมายของอัตลักษณ์
 - 1.2) ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม
 - 1.3) กระบวนการสร้างอัตลักษณ์
 - 1.4) ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ
 - 2.1) ความหมายมุอัลลัฟ
 - 2.2) มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย
 - 2.3) มุอัลลัฟในอัลกุรอาน
 - 2.4) การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการรับอิสลาม
 - 2.5) ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ
- 3) การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ
 - 3.1) อัลกุรอาน
 - 3.2) อัลหะดีษ
- 4) อัตลักษณ์ของมุสลิม
 - 4.1) หลักการศรัทธา (อัลอะกีดะฮ์)
 - 4.2) หลักการปฏิบัติ (อัลอิบาดะฮ์)
 - 4.2.1) การละหมาด
 - 4.2.2) การถือศีลอด
 - 4.2.3) ซะกาต
 - 4.2.4) ฮัจญ์
 - 4.3) หลักคุณธรรมความดี (อัลอิฮซาน)
 - 4.3.1) ความอดทน
 - 4.3.2) การให้อภัย
 - 4.3.3) ความเมตตา
 - 4.3.4) การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว
 - 4.3.5) การทักทาย
 - 4.3.6) อาหารฮาลาล
 - 4.3.7) การแต่งกาย
- 5) แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ
 - 5.1) ความหมายของรูปแบบ

5.2) ประเภทของรูปแบบ

5.3) การพัฒนารูปแบบ

5.4) ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และการจัดทำแบบสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาภาคสนามและใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน จาก 10 องค์กรมุสลิม ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส มูลนิธิส่งเสริมจริยธรรมปัตตานี ชมรมมุสลิมมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ชมรมอิมาม อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสังคม อำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มูลนิธิสันติชน และมูลนิธิรักมนุษยชาติ ได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ส่งหนังสือขอสัมภาษณ์พร้อมแบบสัมภาษณ์
- 2) ติดต่อขออนุญาตเวลาและสถานที่สัมภาษณ์หลังจากวันส่งแบบสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยขออนุญาตบันทึกเทปและจดสรุป

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้จากผลการศึกษาสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะ ยืนยันถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ซึ่งเลือกโดยใช้วิธีการแบบเจาะจง และเป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จาก 10 องค์กรมุสลิม
- 2) กระบวนการประชุมผู้วิจัยจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มโดยจะจัดเตรียมข้อเสนอรูปแบบที่ยกร่างขึ้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการนำรูปแบบไปใช้
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ปรับปรุงแก้ไขการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
- 2) สรุปผลและปรับปรุงแก้ไขขั้นสุดท้าย
- 3) เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์